

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Fikri Çıktı 3

Eğitim Materyali

UNIVERSITATEA
BABEŞ-BOLYAI

Eötvös Loránd
Tudományegyetem

UNIVERSITY OF
THESSALY

MUSEUM
OF CYCLADIC
ART
MICHELAS AND DOLLY
SOULANDRIS FOUNDATION

BM
network

Bu proje (ToMiMEUs): Duyusal Engelleri Olan Bireyler için Çok Duyulu ve Kapsayıcı Bir Müzeye Doğru (No: 2019-1-RO01-KA202-063245) Avrupa Birliği'nin Erasmus+ programı tarafından finanse edilmektedir.

Koordinatörler& Yazarlar

Charikleia Kanari, Magda Nikolarazi, Vassilis Argyropoulos, & Maria Papazafiri

Katkı Verenler

Bosna Hersek

Yunanistan

Macaristan

Réka Farkas

Aliz Bangó

Csilla Dobinszki

Sándor Babinecz

Boglárka Gál

Romanya

Andrea Hathazi

Ioana-Letiția Șerban

Cristina Bălaș -Baconschi

Marian Pădure

Türkiye

Ruhan Çelebi

Ayhan Ufuk Kınık

Türkçe tercüme ve redaksiyon

Emine Ayyıldız

Ayşe Tuğba Öner

Özcan Erkan Akgün

H. Sümeyra Bilici Albayrak

Proje Tanıtımı

Ana Eylem:	Cooperation for innovation and exchange of good practices
Eylem Türü:	Strategic partnership in the field of professional development
Hibe Sözleşme Numarası:	2019-1-RO01-KA202-063245
Yürütücü Kuruluş- Tam Yasal Adı	Transilvanya Etnografi Müzesi (Romanya)
Fikri Çıktı 3	Mesleki gelişim kursu için eğitim materyali Tasarım, İçerik ve Uygulama
Sorumlu/Lider Kuruluş	Teselya Üniversitesi
Tarih	2021

İçindekiler

Proje Tanıtımı	
1. Yönetici Özeti	
2. Müze Çalışanlarının Duyusal Engelleri olan Bireylerle ilgili İhtiyaçları ve Deneyimleri.....	10
2.1 Hedef kitleden elde edilen uygulamalı bilgiler	11
3. Eğitim el kitabının amaç ve hedefleri.....	13
4. Eğitim materyali nasıl kullanılabilir?	14
5. Eğitim Materyalinin Yapısı-İçerik-Tasarım	15

MODÜL I	17
6. Modül I: Giriş-Eğitim materyalinin anahtar kavramları ve kuramsal çerçevesi	19
6.1. Yeni bir müze tanımına doğru	21
6.2. Engelliliğin Sosyal Modeli	22
6.3. Erişim ve erişilebilirlik.....	24
6.4. Evrensel Tasarım	26
6.5. Öğrenmede Evrensel Tasarım	28
6.6. Farklılaştırılmış Öğretim	29
6.7. Çok duyulu öğrenme	31

MODÜL II.....	
7. Modül II: Duyusal Engelli Bireyler	34
7.1. Duyusal Engelli Bireyler-İzleme-Tanımlama-Yorumlama	34
7.2. Komorbidite veya birlikte görülen engel unsuru	38
7.3. Görme-İşitme Engellilik: çift duyusal engelliliğin benzersiz bir hali	38
7.4. Bariyerler/Engelleyiciler: türleri ve sonuçları	40
7.4.1 Karşılaşılan bariyerler/engelleyiciler	41

MODÜL III	43
8. Modül III: Teori ve uygulama arasında köprü kurmak.....	46
8.1. Duyusal engelli bireyler için müzelerde erişim kavramı	47
8.2. Kanıta dayalı çalışmalar-Uzamsal/Mekansal farkındalık-Oryantasyon ve mobilite (Yönelim ve bağımsız hareket)	
8.3. Kanıta dayalı çalışmalar-Müze koleksiyonlarına erişim yolları.....	
8.4. Kanıta dayalı çalışmalar-Yardımcı teknoloji araçları	
 Kaynakça	67

1. Yönetici Özeti

Bu eğitim materyali, Avrupa Birliği tarafından desteklenen ToMIMEUs kısaltma isimli, 'Duyusal Engelleri Olan Bireyler için Çok Duyulu ve Kapsayıcı Bir Müzeye Doğru' (Towards a Multisensory and Inclusive Museum for Individuals with Sensory Disabilities) projesi kapsamında hazırlanmıştır. Bu materyal, bu projenin IO3 kod numaralı fikri ürünüdür. Projenin koordinatör (yönetici) kurumu Romanya'daki Transilvanya Etnografi Müzesi (Transylvanian Museum of Ethnography, Romania) ve bu materyalin hazırlanmasına liderlik eden kurum ise Yunanistan'daki Thessaly Üniversitesi'dir (University of Thessaly, Greece).

Bu materyal ToMIMEUs projesinin hedeflerine uygun olarak aşağıda belirtilen ürün ve görevlerin sonuçlarına dayalı olarak hazırlanmıştır:

- Fikri Çıktı 1: Kapsam (IO1: Scoping). Bu çalışma, müzelerin duysal engelleri (DE, körlük veya görme engeli ve sağırılık veya işitme engeli) olan bireylerin erişimine açık olma durumunu özetlemektedir. FÇ1, müzelere erişim ve DE olan bireylerin müzelere erişiminin iyileştirilmesi ile ilgili müze personelinin ihtiyaç analizi¹ konularına odaklanarak projeye katılan ülkelerin (Romanya, Yunanistan, Macaristan, Türkiye ve Bosna Hersek) en iyi uygulama örneklerini kapsayan bir literatür taramasına dayalıdır.
- IO3'ün hazırlanması sürecinde beş açık uçlu soru içeren bir anket uygulanmıştır. Bu anketin amacı, katılımcı ülkelerin DE olan ve olmayan kişilere yönelik eğitim programlarıyla ilgili olarak müze çalışanlarının deneyimlerini belirlemektir.

IO3'ün hazırlanmasında rol alan proje ortakları şunlardır:

1. Transilvanya Etnografi Müzesi (Proje Koordinatörü)
2. Teselya Üniversitesi (FÇ3 ürün geliştirme lideri)
3. Babeş-Bolyai Üniversitesi
4. Eötvös Loránd Tudományegyetem Üniversitesi
5. İstanbul Medeniyet Üniversitesi
6. Nicholas ve Dolly Goulandris Vakfı Kiklad Sanatı Müzesi
7. Macaristan Kültürel Miraslar Evi/Müzesi
8. TCDD 1. Bölge Müdürlüğü

¹ Daha fazla bilgi için projenin 1 numaralı fikri çıktısına (IO1) bakılabilir.

9. Atomo Ro SRL

10. Balkan Müzeleri Ağı

İlerleyen bölümlerde, a) DE olan bireylerin müzelere erişimini sağlamaya yönelik eğitimlerin hazırlanabilmesi için müze personelinin ihtiyaç duydukları konular, b) Eğitim materyalinin amacı ve nasıl kullanılabileceği, c) Eğitim materyalindeki her bir modülün tematik alanları ile birlikte ayrıntılı sunumu ve d) Her bir alandaki modüllerin içerikleri yer almaktadır.

2. Müze Çalışanlarının Duyusal Engelleri olan Bireylerle ilgili İhtiyaçları ve Deneyimleri

ToMIMEUs projesi, müzelerin DE olan bireylere kucak açabilmelerine ve onlara yönelik programlar düzenleyebilmelerine yönelik yolları bulmaya odaklanmaktadır. Projenin kuramsal çerçevesi, müzeleri farklı sosyal bağlamlardan ziyaret edenler olduğunun ve DE olan bireylerin oluşturduğu popülasyonun heterojenliğinin altını çizmektedir (Falk & Dierking, 2013).

DE olan kişiler, müzeleri, tek başlarına bağımsız olarak, DE olan kişilerden oluşan gruplar şeklinde (örneğin görme engeli olan çocuklardan oluşan bir okul grubu, işitme engeli veya güçlüğü olan çocuklardan oluşan bir okul grubu vb.), DE olan ve olmayan kişilerden oluşan gruplar şeklinde, kapsayıcı (bütünleştirici, kaynaştırma yapan veya bir başka) öğrenme modeli uygulayan okullardaki öğrencilerle birlikte veya aileleri ile ziyaret edebilirler (Argyropoulos & Kanari, 2015; Kanari & Argyropoulos, 2014; Nikolarazi, Kanari, & Marschark, 2020; Reich ve diğ., 2011).

Bu çeşitliliği karşılamak bir çok müze açısından zorlayıcı bir görevdir. Çünkü DE'in derecesinin az veya çok olmasına göre, bu bireylerin farklılaşan gereksinimlerine yönelik oluşturulabilecek ortamlar, düzenlemeler ve programlar gerekmektedir.

Bir müzenin erişilebilir olma hedefi açısından, müze personelinin erişilebilirlik ve engeli olanlara yönelik farkındalık açısından eğitilmesi elzemdir (Argyropoulos, Kanari & Chamonikolaou, 2017; Argyropoulos, Nikolarazi, Kanari, & Chamonikolaou, 2016; Partington-Sollinger & Morgan, 2011).

ToMIMEUs projesi kapsamında DE olan bireylerin erişimine yönelik müze personelinin ihtiyaçları ve önceliklerinin incelenmesi projenin bir çıktısı ve etkinliği olarak önemli bir başlama noktası olarak dikkate alınmıştır. FÇ3'ün hazırlanmasında, FÇ1 için yazılan metin ve DE olan ve olmayan bireylere yönelik müze personelinin ihtiyaçları, deneyimleri ve eğitim programlarına yönelik anketin sonuçları temel alınmıştır. FÇ1 ve anket sonuçları DE olan bireylerin müzelere erişimlerinin artırılması için zorlukları, yapılması gereken mücadeleyi ve önerileri ortaya koymuştur.

2.1 Hedef kitleden elde edilen uygulamalı bilgiler

Daha önce belirtildiği üzere, FÇ3'ün hazırlanmasında müze çalışanlarının algıları, deneyimleri ve önerileri dikkate alınmıştır. Müze çalışanlarının DE olan bireylere yönelik kapsayıcı müzeye yönelik farklı deneyimleri, yorumları, zorluklar ve öneriler aşağıda özetlenmiştir:

Müze çalışanlarının eğitim ihtiyaçları ve (DE olan bireyleri de içeren) engeli olan bireylerin müzelere erişiminin artırılmasına yönelik önerileri:

Müze içindeki alanlara erişim, müze alt yapı

ve ekipmanlarını geliştirme: Müze koleksiyonlarına erişimi ve bu koleksiyonlarda bulunan farklı parçaların anlaşılabilirliğini sağlayacak şu gibi araçların olması: Braille alfabesiyle yazılmış bilgi panoları, kalıcı dokunulabilir sergiler, müze koleksiyonundaki dokunulabilir replikalar (koleksiyondaki parçaların birebir kopyaları), müze alanının oryantasyon ve mobilitayı destekleyecek bir mekan olması, fiziksel erişim ve mekanın uzamsal olarak anlaşılması için ayarlamalar yapılması, erişilebilir ve alt yazılı videolar, DE olanlar için uygun çıktılar (örneğin büyük puntolarla yazılı, okunabilir, anlaşılabilir içerik ve bilgi, görsel materyaller, resim vb.), gezi haritaları, kabartma (dokunulabilir) haritalar, sesli rehberler, işitsel-görsel araçlar,

erişilebilir web siteleri, erişilebilir online kaynaklar, yeni teknolojilerin kullanımı, yardımcı teknolojiler, sesli betimlemeler, işaret dili ve DE olan kişilerle iletişim kurmaya olanak tanıyıcı başka örnekler.

- ✓ **Müze programları ve etkinlikleri:** Özel tasarlanmış programlar, rehberli turlar, DE olan ve olmayanlar için kapsayıcı uygulama ve programlar, yaratıcı sanatlar, müzik, dans vb. uygun ve önerilen yöntem ve etkinlikler, birden çok duyuya hitap eden etkinlikler, DE olan ve olmayan grup üyeleri ve eğitim programlarının ve rehberli turların süreleri, DE olanlara yönelik uygun davranış ve dil kullanımı, evrensel tasarım ilkelerinin uygulanması.
- ✓ **Müze Personelinin Eğitim İhtiyacı:** DE olan kişilerin özelliklerini tanımaya yönelik konularla ilgili müze personeli eğitimi, genel anlamda engellilik ve erişilebilirliğin sosyal modeline yönelik seminerler ve atölye çalışmaları.
- ✓ **Evrensel Tasarım:** Kapsayıcılıkla ilgili uygulamalar ve müzenin markası, hedef kitlenin gelişimi, yorumlama stratejileri, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ve engeli olan kişilerin haklarına yönelik farkındalık vb.ne yönelik kapsayıcı uygulama ve programların geliştirilmesi.
- ✓ **Öğretmen Eğitimi:** Müze etkinliklerinde DE olan çocukları etkili bir biçimde desteklemek için müzede öğrenme ve bunun özelliklerine yönelik farkındalık ve eğitimler.
- ✓ **İşbirliği:** Eğitim programlarını ve etkinliklerini tasarlamak, uygulamak ve değerlendirmek için DE olan kişilerin dernekleri, ebeveynleri, bakıcıları, okulları, öğretmenleri ile işbirliği yapmak ve ağlar (networkler) kurmak.
- ✓ **Fonlama ve Personel Temini**

Yukarıda bahsedilen tüm boyutlar müze personelinin; engelliliğe yönelik farkındalık, evrensel tasarım ve öğrenme için evrensel tasarım benzeri kuramsal çerçeveler içinde olanaklara erişiminin sağlanması, farklı dernekler, kurumlar ve uzmanlar arasında

interdisipliner işbirlikleri ve ağlar kurulması gerektiğinin altını çizmektedir.

3. Eğitim Materyalinin Amaçları ve Hedefleri

Eğitim materyalinin, DE veya görme veya işitmeden farklı engelleri olan kişilerin yaşama dahil edilmesini ve erişimini artırmak üzere farklı müze etkinliklerinde yer alacak müze uzmanlarına yönelik pratik, kapsamlı ve kullanışlı bir kaynak olması amaçlanmıştır. Materyalin tematik alanları Engeli olan Bireylerin Hakları Sözleşmesiyle (UN, 2006) uyumludur ve müzelerin çok boyutlu eğitsel ve sosyal rollerine göre düzenlenmiştir (Black, 2005, 2012). Bunun ötesinde eğitim materyalinin geliştirilmesinde temel kavram, DE olan veya farklı engel durumları yaşayan kişilerin müzelere erişiminde tüm müze etkinliklerinin ve uygulamalarının bu kişilere uygun olmasını sağlayıcı devamlı ve sistematik bir sürecin entegre edilmesi gerekliliğidir (Weisen, 2008). Bu çerçevede ve ToMIMEUs projesinin hedefleriyle uyumlu olarak, bu eğitim materyalinin amacı, müze çalışanlarının, müzelere erişim ve kapsayıcılık açısından DE olan bireylerin özellikleri ve ihtiyaçlarıyla ilgili çağdaş yaklaşımların farkına varmalarını, global düşünmelerini, ancak yerel olarak hareket etmelerini sağlamaktır.

Eğitim materyalinin müze uzmanlarına yönelik hedefleri daha spesifik hedefleri ise şunlardır:

- ✓ DE olan kişilerin, erişim ve iletişimle ilgili ihtiyaçlarını ve bu grubun heterojenliğini anlamak.
- ✓ DE olan bireylerin müzelere erişimini ve kapsayıcılığı engelleyen bariyerleri/ engelleyiciler tanımlayabilmek.
- ✓ Evrensel tasarım ve öğrenmede evrensel tasarımla ilgili farkındalık sahibi olmak ve/veya mevcut bilgilerini güncellemek.
- ✓ DE olan kişilerin müzelere erişimiyle ilgili yeni teknolojiler hakkında farkındalık sahibi olmak ve bunlara aşina olmak.

- ✓ Müzelere erişimi iyileştirmek üzere evrensel tasarım ve öğrenme için evrensel tasarıma dayalı strateji ve uygulamaları benimsemek ve müzeler için erişilebilir materyaller ve araçlar geliştirmek.
- ✓ DE olan ve olmayan kişi ve gruplar için kapsayıcı eğitim programları ve etkinlikleri tasarlayabilmek ve uygulayabilmek.

4. Eğitim Materyali Nasıl Kullanılabilir?

Bu eğitim materyali ToMIMEUs projesi sürecinde ve sonrasında mesleki gelişim için kullanılacaktır. Daha spesifik olarak bu materyal şu şekillerde kullanılacaktır:

- ✓ ToMIMEUs projesiyle birlikte gerçekleştirilecek atölye ve eğitimlerin (IO4) tasarımlanması ve uygulanmasında **bir kuramsal ve yöntemsel çerçeve** olarak,
- ✓ Müze profesyonel çalışanları için uygulamaları, olanaklara erişmeyi, gelişmeyi ve programları yansıtmayı ve onları değerlendirmeyi sağlayacak bir **harekete geçirici-güdü** olarak,
- ✓ DE olan kişilere yönelik kapsayıcı programların ve uygulamaların geliştirilmesi için **kullanışlı ve kullanımı kolay bir materyal** olarak,
- ✓ Gelecekte, eğitim almış müzeler tarafından kendi üyelerine veya başka müzelerin uzmanlarına yönelik organize edilecek hizmet içi eğitimler için **bir kaynak** olarak,
- ✓ DE olan veya farklı engel durumları yaşayan bireylere yönelik erişilebilirlik konuları ve uygulamalarla ilgilenen uzmanlar, çalışanlar ve araştırmacılara yönelik kolay ulaşılan **bir açık eğitim kaynağı** olarak.
- ✓ **Önemli not!** Bu materyal sosyal hayatı, etkinlikleri ve hizmetleri etkileyen COVID19 salgını sürecinde yazılmıştır. Bu nedenle materyal uzaktan öğrenme ve uzaktan eğitim

etkinliklerinde kullanılabilecek açık erişim kaynakları, kullanışlı linkler, videolar ve etkinlikler içermektedir.

5. Eğitim Materyalinin Yapısı-İçerik-Tasarım

Tablo 1’de her bir modülün yapısı ve temel kavramları sunulmuştur.

Tablo 1: Eğitim Materyalinin Modülleri ve Yapısı

Modüller

Tematik alanlar

Modül 1

Giriş

Anahtar Kavramlar

- ✓ Müzenin tanımı
- ✓ Engelliliğin sosyal modeli
- ✓ Erişim ve erişilebilirlik
- ✓ Evrensel tasarım
- ✓ Öğrenme için evrensel tasarım
- ✓ Farklılaştırılmış öğretim
- ✓ Çok duyulu öğrenme

Modül 2

Duyusal engelleri olan bireyler (Görme engeli & İşitme engeli olan kişiler)

- ✓ Tanımlar
- ✓ Heterojenliğin önemli unsuru
- ✓ Temel özellikler-Yaygın kavram yanılgıları
- ✓ Eğitimsel ve sosyal ihtiyaçlar
- ✓ Özelleştirilmiş hizmetler
- ✓ ‘Normal’ olmaya yönelik artan istek
- ✓ Farklı türdeki engellerle başarılı bir şekilde yüzleşmek için önlemler

Modül 3

- ✓ Erişim nosyonunun müzelerde DE olan bireylere yönelik analizi

Kuram ve uygulama arasında köprü kurmak

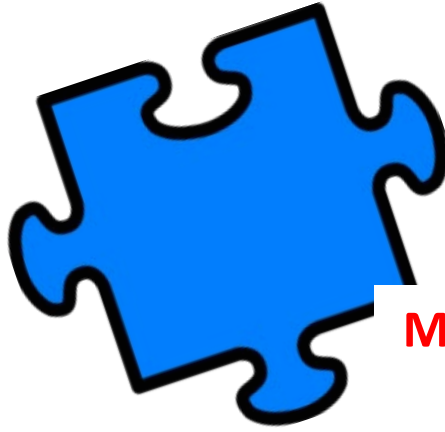

- ✓ Kanıta dayalı çalışmalar
- ✓ Etkinlikler (örneğin bariyerleri/ engelleyicileri başarılı bir şekilde kaldıran örnekler ve uygulamalar- kültürel, entelektüel-uygun ortam, farklılaştırılmış materyal, yöntemler, kapsayıcı etkinlikler, vb. kullanılarak)

MODÜL 1

Giriş-

Müze Mesleki Gelişim Eğitimi için
Eğitim Materyalinin Geliştirilmesinde
Anahtar Kavramlar ve Tanımlar

Modül I

6. Modül 1: Giriş-Eğitim materyalinin anahtar kavramları ve kuramsal çerçevesi

DE olan tüm kişilere yönelik, birden çok duyuya hitap eden ve erişilebilir bir müze kurmak, geçici etkinlikler ve faaliyetlerle sınırlandırılmayacaktır ve devam eden bir süreç olarak göz önüne alınmalıdır (Weisen, 2008). Bu sayede DE olan kişilerin müzelere erişimlerinin ve müzelerin kapsayıcılıklarının artırılması şu başlıklar altında ele alınabilir: a) çağdaş yaşamda müzelerin misyonu, b) engelliğin sosyal modeli ve c) farklı gereksinimler ve farklı öğrenme yollarını dikkate alan ve tanıyan daha geniş bir kuramsal çerçeve.

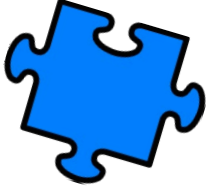
Eğitim materyalinin anahtar kavramları şunlardır:

- ✓ Müzelerin eğitsel ve sosyal rolü
- ✓ Engelliliğin sosyal modeli
- ✓ Erişim ve erişilebilirlik
- ✓ Evrensel tasarım
- ✓ Öğrenme için evrensel tasarım
- ✓ Farklılaştırılmış öğretim
- ✓ Çok duyulu öğrenme

Şekil 1: Eğitim Materyalinin Anahtar Kavramları

6.1. Yeni bir müze tanımına doğru

Müzeler çağdaş toplumda çok boyutlu eğitim ve sosyal roller üzerinde artan bir etkiye sahip kültürel kurumlardır (Black, 2005, 2012). İlgili alanyazına göre, 21. Yüzyılın müzeleri, somut ve soyut kültürel mirasın kanıtlarını toplama, koruma ve sergilemenin yanı sıra, yaşamboyu kendiliğinden (gelişigüzel) ve/veya formal olmayan öğrenme ortamlarını hayata geçirmektedir. Bu ortamlar şu özelliklere sahip olmalıdır (Ambrose & Paine, 2018; Black, 2005, 2012; Coxall, 2006; Dodd & Sandell, 2001; Gibbs, Sani & Thompson, 2007; Hansen, 2014; Hooper-Greenhill ve diğ., 2007):

- ✓ Herkese açık ve erişilebilir ol.
- ✓ Örgün eğitimi destekleyici farklı eğitim kaynakları, programlar ve etkinlikler gerçekleştir.
- ✓ Yaşamboyu anlamlı öğrenme deneyimleri için olanaklar sağla.
- ✓ Araştırma, bilim ve sanatı destekle ve geliştir.
- ✓ Turizm ve boş zaman etkinlikleriyle ilişkili olanaklar sağla.
- ✓ Sosyal birlik ve beraberliği, kapsayıcılığı teşvik et.
- ✓ Daha güçlü ve güvenli toplum, sağlık ve refah, sosyal hayatı güçlendirme ve benzeri sosyal çıktılara katkı sağla.
- ✓ Çeşitliliği ve kültürel diyalogu teşvik et.

Uluslararası Müzeler Kurulu (ICOM, 2007) müzeyi aşağıdaki şekilde tanımlamaktadır:

“Müze, topluma açık, eğitim, çalışma ve keyif alma amaçlarına yönelik olarak insanlığın somut ve soyut mirasını toplayan, koruyan, araştıran, iletişim kuran ve sergileyen, toplumun hizmetinde olan kar amacı gütmeyen kalıcı bir kurumdur.” (ICOM, 2004).

Misyonlarını gerçekleştirebilmek ve 21. Yüzyılda sosyal, çevresel ve kültürel alanlardaki büyük değişimlere cevap verebilmek için müze uzmanları yeni bir müze tanımı yapmak için daha geniş, yoğun ve uluslararası diyalogu içeren bir süreci izlediler (ICOM/MDPP, 2018).

Sonuç olarak, yeni, alternatif bir müze tanımı önerildi:

“Müzeler, geçmiş ve geleceğin eleştirel diyalogunu sağlamak için demokratikleştirici, kapsayıcı ve çok sesli ortamlardır. Günümüzün çatışma ve zorluklarını kabul etme ve buna işaret etme açısından, müzeler eserleri ve örnekleri toplum için güven içinde saklamakta, toplumun farklılaşan anılarını korumakta ve gelecek nesillerin tümünün eşit haklarla bu mirasa eşit şekilde erişebilmesini garanti etmektedir.

Müzeler kâr amaçlı değildir. Onlar katılımcıdır, şeffaftır ve insan saygınlığına, sosyal adalete, küresel eşitliğe ve gezegenimizdeki refaha katkı sağlamayı amaçlayarak, toplamak, korumak, araştırmak, yorumlamak, sergilemek ve dünyanın daha iyi anlaşılmasını sağlamak üzere farklı toplumlarla birlikte ve onlar için aktif ortaklıklar kurarak çalışırlar.”

Her ne kadar Eylül 2019’da Kyoto’da ICOM’un olağan dışı genel kurul toplantısında gündeme alınsa da, kurulda bu tanımın oylanmasının ertelenmesi kararı alınmıştır. Bu nedenle bu kaynaktaki müze tanımında, ilk olarak müze tanımı için metinde verilen 2007 tanımı benimsenmiştir.

6.2. Engelliliğin Sosyal Modeli

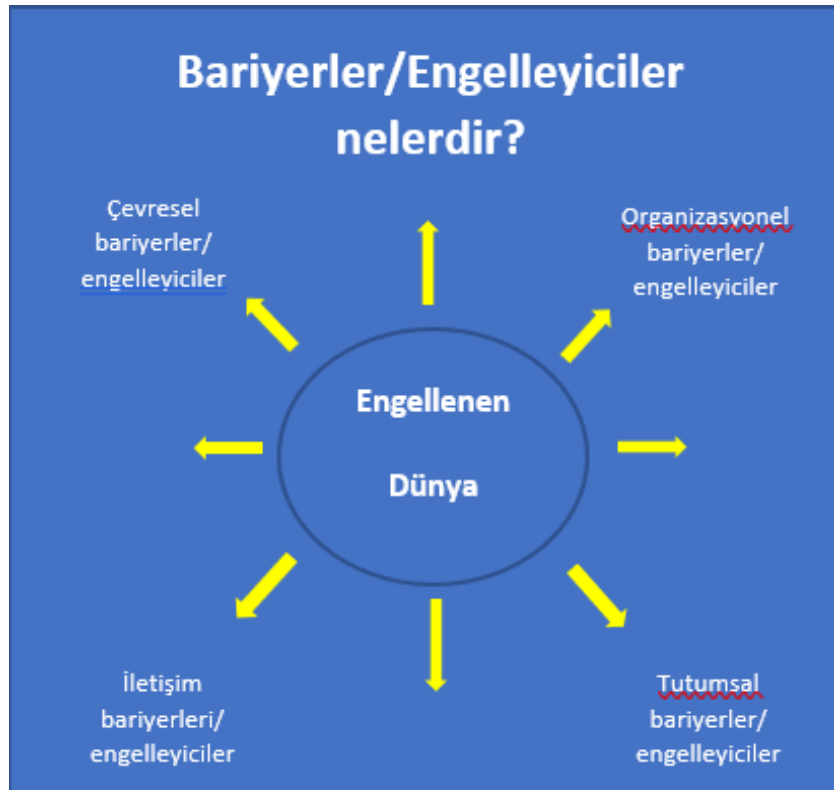

Bireysel ve tıbbi modele karşıt olarak **engelliliğin sosyal modeli**, engeli olan bireylerin eşit sosyal katılımı için bir kısıtlayıcı olarak sosyal bariyerleri/engelleyicileri vurgular (Barnes, Mercer, & Shakespeare, 1999; Oliver, 1990).

Engelliliğin sosyal modeli Engelli Kişilerin Hakları Sözleşmesiyle (EBHS, UN, 2006) ve birçok ülkedeki ayrımcılık kanunlarıyla uyum içinde müzeler üzerinde büyük bir etkiye sahiptir (Argyropoulos & Kanari, 2015; Moussouri, 2007).

Sosyal bariyerler/engelleyiciler:

- ✓ Çevresel (örneğin, erişime uygun olmayan binalar)
- ✓ Tutumsal (örneğin, basmakalıp görüşler, ön yargılar).
- ✓ İletişim (örneğin, bilginin erişilebilir biçimde sunulmaması)
- ✓ Organizasyonel (örneğin, esneklik gösterilmemesi, hoşgörüsüzlük) vb. şekillerinde olabilir (Inclusion Scotland Disabled People's Organisation, 2020).

Aşağıdaki videoları izleyiniz:

“Mike Oliver ile Engelliliğin Sosyal Modeli”

https://www.youtube.com/watch?v=gDO6U0-uaoM&feature=embrel_end

“Engelliliğin Tıbbi ve Sosyal Modelleri”

<https://www.youtube.com/watch?v=MdzbyJq58Ws>

6.3. Erişim ve Erişilebilirlik

Erişim ve erişilebilirlik (erişilebilir ürünler, ortamlar, araçlar ve hizmetler tasarlanması faaliyetleri) kültürü de kapsayan sosyal hayatın her alanında, engeli olan bireylerin eşit katılımı için anahtar kavramlar, ilkeler ve zorunluluklardır. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi (UDHR, UN, 1948) tüm insanların kültürel hayata eşit katılımının altını çizmektedir. (UN, 1948, Madde 27). Ayrıca, Engelli Bireylerin Hakları Sözleşmesi (EBHS), erişilebilirliği birçok madde ve fıkra da vurgulamaktadır (UN, 2006). Örneğin Engelli Bireylerin Hakları Sözleşmesinin (EBHS) 5. Bölümünün girişinde şu belirtilmektedir: Üye devletler (Dünya Mirası Sözleşmesini imzalayan devletler) hep birlikte tanımaktadır ki: Engeli olan bireylerin insan haklarını ve temel özgürlüklerini tam olarak yaşamasını mümkün kılmak için fiziksel, sosyal, ekonomik, kültürel çevre, sağlık, eğitim, bilgi ve iletişime erişim önemlidir.

Dahası, EBHS'nin 30. Maddesinde (Kültürel hayata katılım, rekreasyon, boş zamanlar ve spor) müzeleri kapsayacak şekilde erişim ve kültürel hayatla ilgili doğrudan atıflar bulunmaktadır:

“[Sözleşmeye uyan] Devletler, kültürel yaşamda diğer [tipik] kişilerle eşit bir şekilde olmak üzere engeli olan kişilerin haklarını tanır ve engeli olan kişilerin şunlardan yararlanabilmesi için gerekli tüm önlemleri alır: a) Kültürel materyallere erişilebilir formatlarda ulaşarak kullanabilme, b) Tüm erişilebilir formatlarda televizyon programlarına, filmlere, tiyatroya ve diğer kültürel etkinliklere erişebilme, c) Tiyatrolar, müzeler, sinemalar, kütüphaneler, turizm servisleri ve olanaklar nispetinde anıtlar, ulusal kültürel değeri olan alanlar gibi kültürel yerlere, performanslara ve hizmetlere erişebilme (UN, 2006: Madde 30: 1).”

Ziyaretçi erişimi, müzelerin halka açık kurumlar olma sosyal misyonunun tam kalbinde yer almaktadır (6.1'e bakınız). Ziyaretçilerinin farklılıklarını tanıma, -eskiden dışlanmış (Black, 2005; Hooper-Greenhill, 1999) - ziyaretçilerle, bu ziyaretçilerin

ihtiyaçlarını dikkate alarak ilişkiler geliştirme müzelerde yoğun bir biçimde tartışılan çok önemli bir konudur.

Müzeler farklı erişim bariyerlerini/engelleyicilerini araştırmalıdır. Dodd and Sandell'e (1998, p.14) göre, müzelerde erişim aşağıdaki boyutları kapsamaktadır:

- ✓ **Fiziksel erişim** (örneğin, rampalar, görme engelli bireyler için oryantasyon ve mobilitayı destekleyecek diğer kolaylaştırıcılar vb.).
- ✓ **Duyusal erişim** (örneğin, dokunularak incelenecek materyaller, yardımcı teknoloji olarak dinleme cihazları vb.)
- ✓ **Entelektüel erişim** (örneğin, bireylerin farklı eğitim düzeylerine ve geçmiş yaşantılara sahip olma durumlarını ve öğrenme sorunları vb. özelliklerini dikkate alma)
- ✓ **Bilgiye erişim** (örneğin, bilgiye erişim için olanaklar sunmak vb.)
- ✓ **Tutumsal/duygusal erişim** (örneğin, bir hoşgeldiniz ortamı hazırlamak, farklılıklara açık olmak vb.)
- ✓ **Kültürel erişim** (örneğin, farklı hedef kitlelerin farklı kültürlerini ve yaşam deneyimlerini dikkate almak vb.)
- ✓ **Finansal erişim** (örneğin, farklı hedef kitlelere yönelik farklı fiyat politikaları uygulamak vb.)
- ✓ **Karar alma süreçlerine erişim** (örneğin, işbirliklerini geliştirmek vb.)

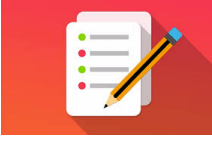

Unutmayınız!

“Erişim bariyerleri/engelleyicileri çok boyutludur ve birbirinden bağımsızdır”

(Weisen, 2008).

Yirmibirinci yüzyılda, web siteleri ve yeni teknolojilere yani **dijital erişime** yönelik bariyerleri/engelleyicileri dikkate almak da çok önemlidir (Lisney, Bowen, Hearn, & Zedda, 2013; G3ICT White Paper, 2018; Weisen, 2008). Diğer bariyerler/engelleyiciler; seçeneklerin ve eğitim fırsatlarının olmaması veya sınırlı olması da olabilir (Weisen, 2008). Bunlar, (örneğin ulaşım gibi) müze dışındaki durumlar için kolaylıkların olmamasını veya sınırlı olmasını da içerebilir. Bariyerler bazen müze dışı durumları da, örneğin müzeye ulaşım gibi, kapsayabilir (Reich et al, 2011; Weisen, 2008).

Müzenizi düşünün. Engeli olan bireylere yönelik bariyerler/engelleyiciler neler olabilir? Tanımlamaya çalışın.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Farklı tür ve düzeylerde engelleri olan kişilere yönelik ihtiyaçlar farklılaşabilir ve bunları belirlemek zor bir görev olabilir. Müzeler, engeli bireylere yönelik erişimi ve anlamlı deneyimleri **nasıl** sağlayabilirler?

6.4. Evrensel Tasarım

Evrensel Tasarım (ET) tüm insanlara, uyarlama gerektirmeden, en yüksek düzeyde yararlanılabilecekleri, elverişli ve erişilebilir ortamların (bina, ürün, hizmet vb.) tasarlanması için hedef kitlenin farklılaşan ihtiyaç ve yeteneklerini göz önüne alan bir yaklaşım ve tasarım çerçevesidir (Mace, 1998).

ET, EBHS'nin, engelli bireylerin sosyal hayata katılımlarını sağlamak ve haklarını korumak üzere yaptığı tanım ve ilkelerde yer almaktadır. Engelli bireyler için yardımcı araçlar ve teknolojiler de oldukça önemlidir:

“Evrensel tasarım, ürünlerin, ortamların, programların ve hizmetlerin, bir uyumlulaştırması veya özel tasarım gerektirmeden en üst düzeyde tüm insanlar tarafından kullanılmasını sağlayabilecek tasarım anlamına gelmektedir. Evrensel tasarım, -

gerektiğinde- engelli bireylerin ihtiyaç duydukları yardımcı araçları [teknolojileri] dışlayamaz.”

(UN, 2006: Madde 2)

Evrensel tasarım tüm insanlar için ortamların, ürünlerin ve hizmetlerin erişilebilir ve kullanılabilir biçimde tasarlanabilmesi için yedi prensibe dayalıdır (The Center for Universal Design, 1997):

1. **Hakkaniyetli (Adil) kullanım** (farklı ihtiyaç ve yetenekleri olan kişiler için onları ayırmadan ve etiketlemeden kullanılabilen tasarımlar).
2. **Kullanımda esneklik** (Farklı tercih ve yetenekleri olan kişiler için tercihler ve kolaylıklar sağlayan tasarımlar).
3. **Basit ve Sezgisel Kullanım** (Farklı dil, bilgi ve dikkat düzeyine sahip kişiler için anlaşılabilir tasarımlar).
4. **Algılanabilir bilgi** (bilgiyi, erişilebilir şekilde farklı formatlarda sunan tasarımlar).
5. **Hatalara karşı tolerans** (Kaza ve hataları minimize eden tasarımlar).
6. **Düşük fiziksel efor** (Rahat ve kullanışlı tasarım için fiziksel eforu minimize eden tasarımlar).
7. **Yaklaşma ve kullanım için uygun yer ve ortam Size and Space for Approach and Use** (Yaklaşma ve kullanım için uygun büyüklükte ve alanda ortamlar sağlayan tasarımlar).

“Evrensel Tasarım İlkeleri” adlı videoyu izleyiniz:

<https://www.youtube.com/watch?v=b4lw6K61uHo>

6.5. Öğrenmede Evrensel Tasarım

Öğrenmede Evrensel Tasarım (ÖET) insanların farklı şekillerde öğrendiği veya öğrenmeyi tercih ettiği fikrine dayanan teorik bir çerçevedir (CAST, 2018). Bu tanımlama, farklı öğrenenlerin farklı ihtiyaçlarını karşılamak için esnek müfredatlara, eğitim programlarına, etkinliklere ve öğretim uygulamalarına ihtiyaç olduğunu ortaya koyar. **Öğrenmede Evrensel Tasarım**, sırasıyla öğrenmenin üç **temel ögesini ve ilkeleri** vurgular:

- ✓ Öğrenmenin **“nedeni”** ve **“katılım”** anlamına gelen öğrencileri motive etmek ve onların ilgilerini uyandırmak.
- ✓ Öğrenmenin **“ne”**si ve **“sunma”** anlamına gelen bilginin, içeriğin vb. temsilinin birden fazla yolunu sağlamak.
- ✓ Öğrenmenin **“nasıl”**ı ve **“eylem ve ifade”** anlamına gelen ifade, fiziksel eylem vb. için fırsatlar ve farklı seçenekler sağlamak.

CAST (2018)’e göre, yukarıda belirtilen ilkelere dayalı olarak öğrenmeyi geliştirmenin birçok yolu vardır:

- ✓ Eğilim ve **katılımın “nedeni”**. Uygulamada katılım, *“ilgi toplama”* (örneğin, farklı seçenekler ve olasılıklar sunma, değeri optimize etme, tehditleri en aza indirme vb.), *“çaba ve ısrarı sürdürme”* (örneğin, net hedefler ve hedefleri çeşitli şekillerde gösterme, talepleri ve farklı kaynakları değiştirme, teşvik etme, işbirliği vb.) ve *“öz düzenleme”*yi (örn. beklenti ve inançları teşvik ederek motivasyonu optimize etme, yansıtma vb.) içerir.
- ✓ Eğilimin **“ne”**si ve **sunma**. Bu ilke, *“algı”* (örn. görsel, işitsel bilgi vb.), *“dil ve semboller”* (örn. açık sözcük dağarcığı, sözdizimi, yapı vb.) ve *“anlama”* (örn. önceki bilgi ve deneyimlerle bağlantı, temel unsurlara ve bilgilere vurgu, örneklerin kullanımı vb.) konularını içerir.

- ✓ Eğilimin **“nasıl”**ı ve **“eylem ve ifade”**. Uygulamada bu ilke, *“fiziksel eylem”*i (örneğin, farklı araçlara ve yardımcı teknolojilere seçenekler ve erişim sağlama, uygulamalı etkinlikler, değişken zaman, hız, farklı yanıt verme yolları vb.), *“ifade ve iletişim”* (örn. iletişim, geri bildirim vb. için farklı medya ve araçlar) ve *“yürütücü işlevler”*i (örneğin, daha etkili hedef belirleme, planlama, yansıtma vb. için fırsatlar sağlama) içerir.

ÖET'in daha ayrıntılı yönergeleri için CAST web sitesine bakın:

http://udlguidelines.cast.org/?utm_medium=web&utm_campaign=none&utm_source=cast-about-udl

Aşağıdaki videoları izleyin:

“UDL at a glance”

https://www.youtube.com/watch?time_continue=3&v=bDvKnY0g6e4&feature=emb_logo

“Universal Design for Learning: UDL”

<https://www.youtube.com/watch?v=gmGgplQkrVw>

6.6. Farklılaştırılmış Öğretim

Farklılaştırılmış Öğretim (FÖ) öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyleri, ilgileri, öğrenme stilleri ve diğer bireysel özellikleri, ihtiyaçları ve yetenekleri ile ilgili çeşitliliği tanıyan başka bir diğer teorik çerçevedir. (Tomlinson, 2001, 2014). Öğrencilerin farklı ihtiyaç ve yeteneklerine cevap verebilmek için, öğretmenler değerlendirmeye dayalı olarak aşağıdaki unsurları farklılaştırabilir ve düzenleyebilir:

- ✓ Öğretmenlerin öğrettiklerini ifade eden **“içerik”** ile, öğrenme sürecinden sonra öğrenciden öğrenmiş ve yapabilir olması

beklenenler ve öğrencilerin içeriğe nasıl erişebilecekleri kastedilmektedir.

- ✓ **“Süreç”** ile, öğrencilerin içerikle etkileşiminin desteklenmesi, öğretimsel ve organizasyonel stratejiler kastedilmektedir.
- ✓ **“Ürün”** ile, öğrencilerin öğrendiklerini gösterebilecekleri, uygulayabilecekleri veya genişletebilecekleri biçimler kastedilmektedir.
- ✓ **“Öğrenme ortamı”** ile, her öğrencinin katılımını, işbirliğini, öğretmenler ve öğrenciler arasındaki ve öğrencilerin kendi arasındaki etkileşimi ve olumlu bir pedagojik iklimi teşvik etmek için düzenlenmesi gereken ortam kastedilmektedir.

(Tomlinson, 2001, 2014; Tomlinson & Allan, 2000)

Benzer şekilde, ÖET teorik çerçevesi ile FÖ, farklılaştırılmış okuma materyali, çeşitli kaynaklar, erişilebilir materyaller, küçük gruplar halinde veya bağımsız olarak çalışma vb. gibi “içeriğin” farklılaştırılması için farklı ve çoklu yolları teşvik eder. Örgütsel ve öğretimsel stratejiler kademeli etkinlikler, giriş noktaları, uygulamalı etkinlikler, öğrenme veya ilgi merkezleri, yapboz stratejisi, esnek gruplama, akran eğitimi, bir görev için çeşitli süreler verme vb. gibi, öğrencilerin öğrenme “sürecine” katılımını artırabilir. “Ürün”, yazılı veya sözlü etkinlikler ve ödevler, sunumlar, sanat etkinlikleri vb. gibi seçenekler ve opsiyonlar sunularak da farklılaştırılabilir. Son olarak, olumlu ve teşvik edici bir öğrenme ortamı öğrencilerin farklı etkinliklere erişmesine izin veren materyal ve kaynakları; diğer öğrencilerle işbirliği yapma imkanını; öğrencinin fikirlerini ifade etmek ve yansıtmak, gelişmek ve başarmak için fırsatlara sahip olma özelliklerini içermektedir (Gregory & Chapman, 2007; Tomlinson, 2001).

Videoyu izleyin: “Farklılaştırılmış Öğretim: Neden, nasıl ve örnekler”

<https://www.youtube.com/watch?v=8BVvImZcnkw>

6.7. Çoklu Duyusal Öğrenme

Çoklu duyusal öğrenme ve öğretme (aynı öğrenme etkinliği sırasında iki veya daha fazla duyunun katılımıyla öğrenme fırsatları ve deneyimleri), farklı öğrenme stilleri (Dunn, 1990), çoklu zekâ teorisi (Gardner, 1983, 1993) veya algısal sistemler (Kim, Seitz & Shams, 2008) gibi öğrenme teorilerine dayanır. Öğrenme stilleri gibi belirli konularla ilgili mevcut tartışmalara rağmen (Pashler, McDaniel, Rohrer & Bjork, 2009), genel olarak çoklu duyusal öğrenmenin ve ilgili öğretim uygulamalarının çocuklar için birçok faydası olduğu kabul edilmektedir (Baines, 2008). Ayrıca, çoklu duyusal öğrenme, ÖET ve FÖ ilkeleriyle uyumludur. Örneğin, iki veya daha fazla duyu ve farklı modaliteler (yani görsel, işitsel, dokunsal, kinestetik) ile öğrenme deneyimleri sağlamak, öğrenme sürecine farklı katılım yolları sunmak, farklı ve çoklu temsil araçları kullanmak öğrencilerin motivasyonu vb. için seçenekleri zenginleştirebilir.

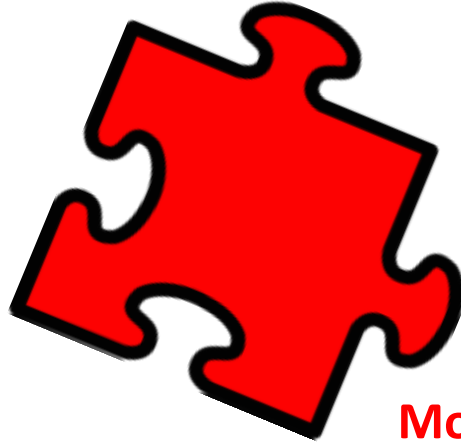
Unutmayınız !

Unutmayınız!

Yukarıda belirtilen teorik çerçeveler özel olarak engelli kişilere atfedilmemiştir. Diğer kişiler arasındaki çeşitliliği de kapsamaktadır.

MODÜL II

**Duyusal engelli bireyler
(Görme engelli & İşitme engelli bireyler)**

Modül II

7. Modül 2: Duyusal Engelli Bireyler

II. Modül, duysusal engellere ilişkindir. Duysusal engellilik, bir engelin en az bir duyuyu (görme, işitme, koku, tatma ve dokunma) etkilediği durumları tanımlayan bir terimdir. Bununla birlikte, mevcut bağlamda “duysusal yetersizlikler” terimi, işitme, görme veya hem işitme hem de görme ile ilgili engellere odaklanacaktır; bunun için metinde “duysusal engellilik” terimi kullanılacaktır.

II. Modülün başlıca içerikleri aşağıdaki gibidir:

- ✓ Tanımlar
- ✓ Heterojenliğin önemli unsuru
- ✓ Temel özellikler-Yaygın kavram yanılgıları
- ✓ Eğitimsel ve sosyal ihtiyaçlar
- ✓ Özelleştirilmiş hizmetler
- ✓ Farklı türdeki engellerle başarılı bir şekilde yüzleşmek için önlemler

7.1. Duysusal Engelli Bireyler-İzleme-Tanımlama-Yorumlama

Duysusal bozukluklarda yaygın olan özellik heterojenlik unsurudur ve bu unsur nedeniyle müzelerdeki katılımcılar, duysusal engellilik söz konusu olduğunda çeşitlilik gösterir.

İşitme Engeli ve Güçlüğü Olan Kişiler

Sağır topluluğu (deaf community), kültürel ve dilsel unsurlarla bağdaşık, doğuştan işitme engelli olan veya konuşmaya başlamadan önce işitmesini kaybeden ya da işitme engelli ebeveynleri olan ve ana dili işaret dili olan insanları içerir (Children of Deaf Adults-CODA). **S** (sağır) harfi, işitme engelli olan ve işaret dili kullanan, topluluklara

katılan ve düzenli olarak etkileşimde bulunan bu özel grubun üyesi olarak görülen kişiler tarafından kullanılır (Nikolaraizi, 2007). Öte yandan, işitme güçlüğü çeken insanlar, farklı seviyelerde iletişim ihtiyaçları gerektiren çeşitli derecelerde işitme kaybına sahiptir. Bu nedenle, işitme güçlüğü çeken tek tip bir grup tanımlamak zordur.

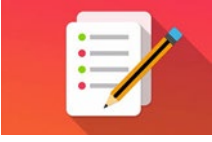
İşitme engeli ve güçlüğü olan kişiler hakkında bazı yaygın kavram yanılgıları

- ✓ İşaret Dili bir iletişim kodudur: **Hayır, gerçek şu ki** İşaret Dili, işitme engeli olan kişilerin doğal dili ve kültürlerinin temel bir bileşenidir. Kendi grameri, sözlüğü vb. mevcuttur.
- ✓ İşaret Dili uluslararası veya evrensel bir dildir: **Hayır, gerçek şu ki** dünyada farklı ülkelerde Amerikan İşaret Dili, İngiliz İşaret Dili, Yunan İşaret Dili vb. gibi birçok işaret dili vardır. Ancak uluslararası toplantı, konferans vb. ortamlarda kullanılan Uluslararası İşaret Dili de mevcuttur.
- ✓ İşitme engeli veya güçlüğü olan kişiler dudak okuma veya konuşmayı okuma yolunu kullanabilirler: Bu kişilerin heterojenliği göz önüne alındığında **gerçek şu ki**, tüm işitme engeli ve güçlüğü olan kişiler dudak ya da konuşma okuma yolunu kullanmaz. Sistemik bir eğitime duyulan ihtiyacın yanı sıra, sesleri farklı olsa bile aynı görünen fonem (sesbirim) kelimeleri, konuşma hızı vb. gibi başka sınırlamaları da beraberinde getirmektedir. Dudak okumanın veya konuşma okumanın sözlü bilginin tamamının algılanmasına ve anlaşılmasına izin vermediğini belirtmek önemlidir (Nikolaraizi, 2017).

Videoyu izleyin: "What It's Like To Be Deaf"

<https://www.youtube.com/watch?v=0YcGev7B5AA>

İşitme engeli veya güçlüğü olan kişiler, müzelerde erişim engeli ile karşılaşmazlar, görebildikleri sürece... Bir müzenin mekânını ve faaliyetlerini düşünün... Ne düşünüyorsunuz?

.....

.....

.....

.....

Görme engelli bireyler kimlerdir?

Benzer şekilde, görme engelli kişiler de heterojenlik özelliğine sahiptir. Örneğin görme engelli kişiler görmeyen veya az gören, doğuştan veya sonradan görme engeli olan ve ayrıca farklı becerilere, bilgi birikimine ve diğer bireysel özelliklere ve farklılıklara sahip olabilirler (Huebner, 2000). Bu yüzden, görme engellilerin küresel nüfusu ortak kategoriler ve ihtiyaçlar altında toplanabilmektedir. Sosyal beceriler geliştirme ve ilişkiler kurma ihtiyacı, yardımcı teknoloji kullanımı vb. gibi. Ancak aynı zamanda, görme engelliler (az görenler ve görme engelliler) oldukça heterojen bir gruptur. Bu heterojenliğin özellikleri, eğitimsel, gelişimsel ve fiziksel ihtiyaçları karşılamak için özel destek ve hizmetlerin tasarımını ve geliştirilmesini “dayatmaktadır”. (Argyropoulos & Gentle, 2019; Best, 1992).

Görme engelli bireyler hakkında bazı yaygın kavram yanlışları

- ✓ Kör (yasal olarak kör) insanlar tamamen kördür ve karanlıkta yaşarlar: **Hayır, gerçek şu ki**, görme engelli bireylerin yalnızca küçük bir yüzdesi tamamen kördür. Bir dereceye kadar görme yeteneğine sahip görme engelliler ve ışık algısına sahip görme engellilerin sayısı çoğunluktadır.
- ✓ Görme engellilerin tümü Braille okur: **Hayır, gerçek şu ki**, görme engelli birçok kişi işlevsel görüşe sahiptir ve büyük

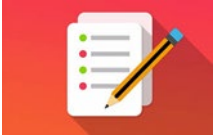
puntolu materyalleri veya yardımcı teknolojik cihazları kullanarak okuyabilirler.

- ✓ Görme engelli kişilerin “özel yetenekleri” (“altıncı hisleri”) vardır: **Hayır, gerçek şu ki**, görme engelli bireyler diğer duyularından gelen bilgi-duyumlara, gören insanlardan daha fazla güvenirler, güvenmek zorundadırlar. Duyusal verimlilik, görme engelli çocuklar için de kritik bir eğitim alanıdır (Huebner, 2000; Allman & Lewis, 2014; Wapner, 2013).

Videoyu izleyin: “16 myths about blindness”

<https://www.youtube.com/watch?v=8weMFaRFN5g>

Bir müzede doğuştan görme engelli bir ziyaretçi ve az gören bir ziyaretçi hayal edin... Olası engelleri ve kolaylıkları düşünün...

.....

.....

.....

.....

.....

Unutmayınız !

Unutmayınız!

İşitme (veya işitme güçlüğü) ve görme engeli, "duyusal engeller" terimi altında gruplandırılabilir. Ancak özel tasarımlar, farklı ihtiyaçlar ve özel hizmetler gibi konuları gündeme getiren kendi benzersiz özelliklerine sahiptirler.

Unutmayınız!

Diğer tüm insanlar gibi duyusal engelli kişilerin de müze ziyaretleriyle ilgili farklı ilgileri ve dolayısıyla farklı motivasyonları vardır.

(Argyropoulos & Kanari, 2015; Nikolarazi, Kanari, & Marschark, 2020).

7.2. Komorbidite veya birlikte görülen engel unsuru

Son yıllarda, komorbiditenin veya birlikte görülen engellilik durumunun varlığı, “duyusal engeller” alanında giderek daha fazla izlenmekte ve teşhis edilmektedir (Argyropoulos & Gentle, 2019; Court, McLean, Guthrie, Mercer, & Smith, 2014; Petrovsky, Sefcik, Hanlon, Lozano, & Cacchione, 2019).

Daha spesifik olarak, işitme kaybı olan birçok insan, görme engeli (örn. tünel görüşü) başka duyusal engellere veya motor güçlüklerle sahiptir. Benzer şekilde, görme engelli kişilerin genel nüfusu içinde çok engelli görmeyen kişilerin sayısında çarpıcı bir artış olmuştur. Körlük veya görme bozukluğuna ek olarak, bir çocuğun bilişsel, gelişimsel, işitsel, fiziksel veya hareket bozuklukları gibi ek engelleri olabilmektedir (Kyriacou, Pronay, & Hathazi, 2015).

Şu konuyu fark etmek önemlidir...

Unutmayınız !

Komorbidite (eşlik eden engel veya durum) DE olan bireylerin eğitiminde büyük zorluklara yol açmaktadır. Komorbid DE olanlar, temel olarak, her bireyin engellilik kombinasyonu ve derecesiyle ilgili benzersiz bir dizi ihtiyaca sahip, birbirinden çok farklı, çeşitlilik gösteren ve heterojen bir grup oluşturmaktadır (Holbrook & Kroenig, 2000).

7.3. Görme-işitme engellilik: çift duyusal engelliliğin benzersiz bir hali

Görme-işitme engelliliğin belirli bir tanımı yoktur. Buna rağmen alanyazın hepsi ortak değişkenler ve özellikler kullanan farklı yaklaşımlar ve bağlamlarla zenginleştirilmiştir [örneğin bkz. Sense UK (nd) veya Engelli Bireylerin Eğitimini Artırma Kanunu 2004 (IDEA, 2004)]. Görünüme göre tüm yaklaşım ve yorumlar aşağıdaki ifadeler üzerinde birleşmektedir:

Görme-işitme engellilik, duyuusal engellilik kategorisine giren benzersiz, ağır ve karmaşık bir durumdur. Bunun iletişim, sosyal beceriler, hareketlilik ve günlük yaşam becerileri üzerinde önemli bir etkisi vardır (Anthony, 2016; Dammeyer 2014; Schalock, 2015; Simcock, 2017).

İlgili alanyazın taraması, görme-işitme engelliliğe atıfta bulunan çeşitli terimleri tanımlar ve bunlar, 'görme-işitme engellilik-deafblindness' olarak kabul edilebilecek geniş bir yelpazeyi yansıtır (Wittich, Southall, Sikora, Watanabe, & Gagne, 2013). Bu bireyler, yaş, etiyoloji (bu durumun nedeni), başlangıç yaşı, bilişsel ve iletişim işlevleri, kültürel geçmiş ve dil kullanımı açısından çeşitlilik gösterirler. Burada “dil kullanımı” terimi ile dokunsal işaret dili de dahil olmak üzere işaret dilleri, görsel işaret dili, görme-işitme engellilik kılavuzu veya sözlü iletişim, Tadoma vb. gibi çok çeşitli iletişim araçlarının kastedildiği belirtilmelidir (Bodsworth, Clare, & Simblett, 2011; Dalby ve diğ., 2009).

Bu nedenle, görme-işitme engelliliğin, işitme kaybı ve görme engelinin **basit bir birleşimi** olmadığı görülmektedir. İleri derecede görme ve işitme kaybının kombinasyonu, bireyin sahip olduğu güçlüğü kat be kat artıran bir etkiye sahip bir durum oluşturur: Çift duyuusal engel (Anthony, 2016; Bruce & Borders, 2015; Brabyn, Schneck, Haegerstom-Portnoy, & Lott, 2007).

Özetle,

Duyuusal engelli ve çok engelli çocuklar eğitim sunulması ve hizmet edilmesi zor olan bir gruptur. Öğrenme çoğunlukla görsel ve işitsel kanallardan gelir ve bu yollar engellendiğinde veya sınırlandığında doğrudan öğrenme azalır. Duyusal engelin etkisi her zaman öğrenmenin önündeki birincil engel olmasa da fiziksel ve sosyal çevreye erişimi önemli ölçüde etkilediği için çocuğun öğrenme yetisi üzerinde ciddi etkisi olan bir faktördür.

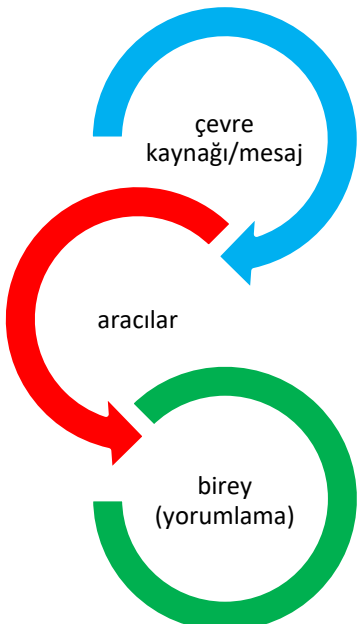
7.4 Engelleyiciler: türleri ve sonuçları

Görme ve işitme, bireyin algısal sistemine çevreden aldığı bilgileri aktarma kanallarını formüle eden iki ana duyudur. Bu iki duyu, görsel ve işitsel uyaranlardan yayılan dalgaları alarak çevremizin uzak kısımlarını bize bildirdikleri için “uzak duyular” olarak nitelendirilir. Ses veya ışık dalgalarının temel kapasitelerinden biri, çevreden bireye aktarılabilen çok büyük miktardaki bilgilerdir. Teorik olarak uyaranların sayısı sonsuzdur. Ancak pratikte alınan ve detaylandırılan uyaranların sayısı çok sınırlıdır ve birçok öznel öğeyi içerir.

Bir mesajı detaylandırma sürecini yorumlayan birçok model vardır ve bunların çoğu aynı bileşenleri birleştirir. Daha analitik olarak, her model genellikle aşağıdaki özellikleri içerir: a. Mesajın kaynağı, b. mesaj, c. araçlar ve d. yorumlama. Bu özellikler, yorumlanan mesajın netliği ve kararlılığının bağlı olduğu faktörleri aynı anda formüle eder. Bu genel model, esas olarak iki teorik temelin unsurlarını birleştirir. İlk olarak, kendiliğinden etkileşim teorisinden “araçlar” kelimesi, içeriğin ve mesajın yorumlandığı genel referans organizasyonunun önemini somutlaştırır. İkincisi, bilişsel teoriden,

yorumlama ve daha yüksek bilişsel işlemler (anılar, varsayımlar ve kararlar) bu modelde kullanılır.

Çünkü bunlar sadece duyuşsal bilgi değil, aynı zamanda karmaşık zihinsel faaliyetlerdir (Ward, Grinstein, & Keim, 2015). Ayrıca bu noktada Hell (1983), algının temelde bilişsel olduğunu, ancak aynı zamanda bilişsel

olmayan veya duyuşal parametreleri de dışlamadığını vurgulamıştır. Karakteristik olarak şunları söylenmiştir: “Alđı iki şeye bağlıdır. Duyusal donanım ve bilişsel donanım” (s. 216).

Dolayısıyla, yukarıdaki basitleştirilmiş alđı modeli, iletişime ilişkin temelleri göstermektedir. İletişim, aynı anda çalışan birçok düzeyden oluştuğu için en karmaşık çift yönlü zihinsel işlemlerden biridir. Temel kavramsal işlevler şunlardır: a. verilerin toplanması, b. verilerin organizasyonu, c. kodlama ve kod zme ve d. yorumlama. İletişimin alđıya, alđının da duyulara bağlı olduğu açıktır.

Bu nedenle, duyuşal işlevde eksiklikler olduğuunda, iletişimde, günlük yaşamda ve genel olarak yaşam kalitesinde potansiyel sorunların meydana gelebileceği iddia edilebilir (Pinto ve diğ., 2017).

Görme ve/veya işitme engeli olan kişilerin a. bilgiye erişimde ve b. başkalarıyla iletişim kurma, başka bir deyişle dış dünyayla etkileşime geçmek için bu duyularına gvenemeyecekleri bilinmektedir. Dış dünya bir müze dünyası ise, DE olan kişi ile müze arasında sınırlı bir etkileşimli ađ geliştirilebilir. Bu sınırlama, psikolojik, duyguşal, fiziksel, tutumsal vb. gibi bir dizi bariyer/engelleyici yaratacaktır. Bunlar, işitme ve/veya görme engelli bir kişinin yaşamının birçok aşamasında ortaya çıkabilir. Bununla birlikte işitme engelli bireyler iletişim, hareketlilik, öz bakım, okuma-yazma veya karar verme alanlarında da çeşitli bariyerler/engelleyicilerle karşılaşmaktadır (Convertino, Borgna, Marschark ve Durkin, 2014; Hodges, 2000; Miller ve McClarty, 2000). Genellikle görevler veya ortamlar arasında geçiş yapmakta zorlanırlar. Okul yaşamında da, özellikle konuşmayı kullanamamalarından dolayı erişimde zorluklarla karşılaşırlar. Bu durumları birçoğunun okuma-yazma becerilerinin gelişimini etkiler (Antia, Jones, Reed, & Kreimeyer, 2009; Hintermair, 2010; Hodges, 2000; Miller & McClarty, 2000).

7.4.1 Karşılaşılan bariyerler/engelleyiciler

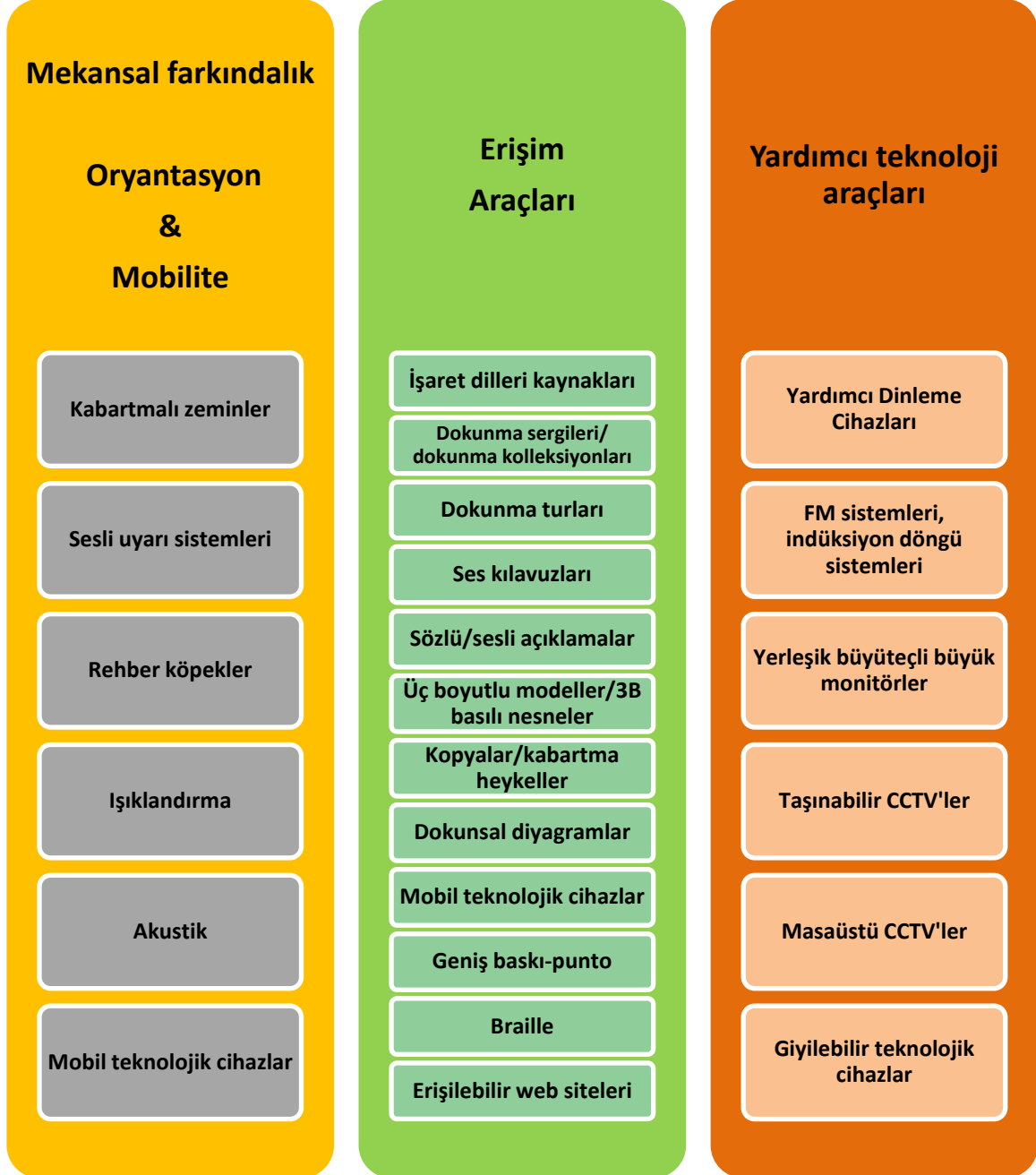
Bariyerler/engelleyiciler, yukarıda tanımlandığı gibi, duyuşal kayıplardan kaynaklanır ve iletişimi olumsuz etkiler. Bu nedenle günümüzde hâkim görünen soru şudur: *“Toplumun, araştırmacıların, uygulayıcıların ve politika yapıcılarının her türlü bariyer/engelleyiciyle etkin bir şekilde yüzleşmek için üzerinde çalıştıkları telafi edici prosedürler nelerdir?”*

Bu soru retorik bir soru değildir ve birçok güncel çalışmada, raporda ve kanıta dayalı araştırmada olası cevapların olduğu görölmektedir. İnsan haklarının savunulması, toplumsal eşitlik ve haysiyet, eğitim ve kültüre eşit erişim, tüm insanların yaşamın her alanına dâhil edilmesi konularında tartışmalar ve “kavgalar” (!) sırasında birçok toplumsal ve siyasi huzursuzluk yaşanmaktadır. Engelli insanlar tüm bu yıllar boyunca “tartışmanın odağında” olmuşlardır ve görünüşe göre pek çok bariyer/engelleyici, “sahte” veya “sözde” bariyer/engelleyiciler. Çünkü bu kişilerin duyuşal kayıpları nedeniyle yaşadıkları zorluklar yansıtılmamış, daha ziyade, bu bariyerlerin/engelleyicilerin büyük çoğunluğu toplumsal bir cehaleti (Ungar, 2008), ayrımcılığı veya ırkçılığı yansıtmıştır. Müzeler yukarıdaki durumu kabul etmiştir ve eserlerine erişim sağlayan engellilerin haklarına yönelik rollerini tanımlamak için çok yoğun bir şekilde çalışmaya başlamıştır (Argyropoulos & Kanari, 2015, 2019). Böylece, DE’den (işitme ve görme kayıpları) kaynaklanan bariyerlerle/ engelleyicilerle yüzleşmek için birçok adım atılmıştır.

Tablo 2’de müzelerde son yıllarda benimsenen öğrenme ve sosyalleşme için alan oluşturma, aktif katılımı artırma, daha kapsayıcı bir kültürel mekânın önünü açma gibi kişisel iletişim ve katılım yoluyla engelli ve engelsiz ziyaretçiler için sunulan önlemlere ve olanaklara ilişkin bazı örnekler sunulmaktadır (Parry, 2007; Phillips, 2011). Tablo’da, bir müze mekânında gezinirken DE olan kişilerin ihtiyaçlarını karşılayan araç ve yöntemler yer almaktadır. Özünde, Tablo 2’nin içeriği, işitme veya görme engelli bir ziyaretçinin müze alanıyla bağlantılı olarak bir müzenin eserleriyle etkileşime girebileceği ve kendi eserlerini yaratabileceği çok duyulu, ilgi çekici, sosyal bir ortamın özelliklerini tanımlamaktadır. Bunlardan sadece birkaçını saymak gerekirse, aktif katılımı sağlamak için oryantasyon, mobilite, mekan ve yakınlık, uygun ışık ve akustik, çeşitli yöntem ve tekniklerle görsel bilginin zenginleştirilmesi, görsel bilginin ses veya dokunma gibi alternatif duyuşal ipuçlarına dönüştürülmesi, müze hedeflerini oluşturmaktadır.

(Argyropoulos & Ravenscroft, 2019; Axel & Levent, 2003; Boussaid, 2004; Kanari & Argyropoulos, 2015; Levi, 2005; Nikolarai, Kanari, & Marschark, 2020; Parry, 2007; Phillips, 2011; Tsitouri, 2004).

Tablo 2: DE olan ziyaretçilerin müzelere erişimini artırmaya yönelik tedbirler ve olanaklar

MODÜL III

**Teori ve uygulama arasında
köprü kurmak**

Modül III

8. Modül III: Teori ve uygulama arasında köprü kurmak

Teori ve uygulama arasında köprü kurmak, sağlam deneyim ve bilgi temelini en etkili yolunu oluşturur. Ek olarak, teori uygulamayla buluştuğunda -veya tam tersi- profesyoneller, uzmanlar ve uygulayıcılar öğretim ve değerlendirme yöntemlerini geliştirerek kendi çalışmaları üzerinde düşünebilirler. Alanyazında, uygulamalı etkinlikleri dersler ve makalelerle birleştiren eğitim kurslarına ilişkin araştırmalar eksiktir. Örgün ve yaygın öğrenmenin tüm alanlarında, teorik yaklaşımlar ve öğretim müfredatı arasındaki doğrudan bağ, uzmanların ve eğitimcilerin kaliteli öğrenmeye ilişkin mesleki etkinliklerini arttırabilecekleri temeli oluşturur (Wæge & Haugaløkken, 2013).

Eğitim materyalinin bu bölümü, uygulamalı konulara odaklanacak ve müze çalışanlarını ve benzer disiplinlerde yer alan diğer profesyonelleri, bilgilerini uygulamaya geçirmeye ve yöntem ve teknikler üzerinde düşünmeye davet edecektir.

III. Modül'ün ana bileşenleri aşağıdaki gibidir:

- ✓ DE olan kişiler için müzelerde “erişim” kavramının analizi
- ✓ Kanıta dayalı çalışmalar
- ✓ Uygulamalı etkinlikler (örn. mekân, farklılaştırılmış malzeme, yöntemler, kapsayıcı etkinlikler vb. ile ilgili örnekler ve uygulamalar)

8.1. Duyusal engelleri olan kişiler için müzelerde erişim kavramı

DE olan kişilerin erişimi, tüm farklı erişim türleri ve erişilebilirlik bariyerlerinin/engelleyicilerinin karşılıklı birbirine bağlı yapıları dikkate alınarak tüm müze faaliyetlerine entegre edilmelidir (Dodd & Sandell, 1998; Weisen, 2008) (bkz. Bölüm 6.3). Erişimin teknik bir konu olmadığı, müze deneyiminin kalitesini artırmayı ve zenginleştirmeyi amaçlayan bir süreç olduğunun altını çizmek önemlidir (Wapner, 2013).

DE olan kişilerin müzelere erişimini artırmaya yönelik temel çerçeveler, unsurlar ve ilkeler şunlardır:

- ✓ Engellilik ve kapsayıcılık hakkında farkındalık
- ✓ Yardımcı cihazların dâhil edildiği Öğrenme için Evrensel Tasarım
- ✓ Öğrenme için Evrensel Tasarım
- ✓ DE olan kişilerin farklı özellikleri, ilgi alanları (sadece engellilik açısından değil diğer tüm insanlar ve ziyaretçiler gibi aynı zamanda çeşitlilik açısından)
- ✓ Okul grupları için farklı eğitim ortamları (özel ve kapsayıcı)
- ✓ Karışık yetenek gruplarının ihtiyaçları (örneğin, aile, engelli ve engelsiz arkadaşlar)
- ✓ Dernekler, okullar ve toplumla işbirlikleri
- ✓ Disiplinlerarası yaklaşım

Unutmayınız!

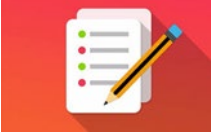
Duyusal engelleri olanlar da dâhil olmak üzere engelli kişilerin müzelere erişiminin artırılması herkese yararlıdır ve tüm ziyaretçiler için farklı araçlar ve yollar sağlar.

Ve ayrıca...

Erişim, etkileşimin eş anlamlısı değildir

(Rappolt- Schlichtmann & Daley, 2013).

Unutmayınız !

Bu konuda konuşalım...

.....

.....

.....

.....

.....

.....

8.2. Kanıta dayalı çalışmalar-Uzamsal/Mekânsal farkındalık- Oryantasyon ve mobilite (Yönelim ve bağımsız hareket)

Müzelere erişimin artırılmasında yukarıda bahsedilen ölçütler ve kolaylaştırıcıları düşündüğümüzde (bkz. 7.4.1., Tablo 2), uzamsal farkındalık ile oryantasyon ve mobilitenin (yönelim ve bağımsız hareketin) çok önemli olduğunu söyleyebiliriz.

Hiç şühesiz ki **fiziksel erişim** bir müzeye ziyaret için gerekli ilk erişim türü ve durumudur. Erişilebilir yapıları ortamlar için gereken yönergeler ve kurallar hem her ülkenin mevzuatına göre ve hem de uluslararası seviyede mevcuttur. Müzeler arasında farklılıklar olsa da (örn. tarihi binalar, müzelerin konumları, arkeolojik alanlar vb.) ET prensiplerine göre erişilebilir bir müze için müzenin dış ortamı, iç ortamı, tüm alanları, girişleri, müzenin tüm alanları (gösteri alanları, eğitimsel aktivite alanları, sıhhi tesisler, kafeler v.b.) dikkate alınmalıdır.

✓ Bir binada, görme engelli, işitme engelli ya da görme-işitme engelli kişiler için farklı şekillerde yönlendirme ve hareketliliği kolaylaştıran erişilebilir, güvenilir, kullanıcı dostu tasarlanmış ortamlara katkıda bulunabilecek birçok özellik ve tesisler bulunabilir. Bazı örnekler aşağıdaki gibidir:

- ✓ **Kabartmalı zeminler**, zemin örüntüleri oryantasyon ve mobilitayı kolaylaştıracak şekilde müzenin içindeki ve dışındaki ortamlara dahil edilir.
- ✓ **Uzamsal/mekânsal ayarlamalar**, beyaz baston ile tekerlekli sandalye kullanıcılarının rahat şekilde hareket edebilmeleri ya da sosyal etkileşime girebilmeleri için kullanılır. Uzamsal/mekânsal ayarlamalar ayrıca rehberli turlar ve İşaret Dili kullanılan aktiviteleri yürütmek ve işitme engelli ya da işitme güçlüğü çeken kişiler arasında görsel bağlantıları ya da görme-işitme engelli kişiler ve işaret dili tercümanları arasında bağlantıları doğru şekilde kurmak için önemlidir.
- ✓ **İşitsel uyarı sistemleri** (örn. Müzenin bazı bölgelerinde)
- ✓ **Mobil teknolojik araçlar** navigasyonu kolaylaştırır.
- ✓ **Görsel zıtlıklar** (örn. duvarlar, yerler v.b.) oryantasyonu kolaylaştırabilir ya da görme engelli bireyin önüne çıkabilecek ve onun çarpabileceği olası engelleri veya müzenin farklı alanlarını farketmeyi sağlayabilir. Benzer şekilde **merdiven basamaklarının kenarlarındaki işaretler** oryantasyon ve mobilita için önemlidir. Renklerin uygun kullanımı işitme engelli ya da işitme güçlüğü çeken kişilerin yollarını bulmasında da yardımcı olur.
- ✓ Uygun **zemin kaplamaları** ve tasarımı oryantasyon ve mobilitaya katkı sağlar.
- ✓ **Dokunsal haritaları** ya da **üç boyutlu modelleri** tasarlanmış müze binasının kendisi, müzenin farklı katları ya da alanları başka örnekler olarak karşımıza çıkmaktadır. Dokunsal haritalar belirli sergilerin konumunu göstermek ya da sergi alanının kendisi (örn. dokunsal sergiler) için uygun olabilir. Sesli dokunsal haritalar da oryantasyon ve mobilitayı artırmak için kullanılabilir.
- ✓ **Haritalar ve planların** net bilgiler içermesi, müzenin iç ve dış ortamlarının yönlendirmelerinin olması vb. **Açık ve basit bilgilerin** işitme engelli bireyler için önemi çok büyüktür ve

bunlar ayrıca diğer ziyaretçiler içinde faydalıdır (örn. yabancı ziyaretçiler, yazıları okumakta güçlük çeken kişiler vb.)

- ✓ Erişilebilir, basit ve net tasarlanmış **farklı formatlarda tabelalar** (dokunsal, işitsel, görsel). Bilgiler aynı zamanda yazıları okumakta güçlük çekenler ve yabancı ziyaretçiler için de semboller (örneğin, çıkış için yeşil tabelalı exit yazısının yanında çıkışı gösteren ok işareti veya tuvalet için WC yazısının yanında klozet veya kadın erkek resimlerinin/sembollerinin bulunması gibi) içermelidir.
- ✓ Braille okumayı kolaylaştırmak için uygun yüzeylerde **dokunsal ve braille bilgilerinin** yer alması. **Büyütülmüş basılı (print)** etiketler, bilgi materyali vb
- ✓ Bilginin **uygun pozisyonda** (örneğin braille yazıyla yazılmış etiketlerin görme engelli ziyaretçilerin ulaşabileceği şekilde ve yerlerde yer alması) sunulması ziyaretçilerin bilgiye kolayca ulaşmasında yönlendiricidir.
- ✓ **Tabelalardaki görsel kontrast.** Uygun tip ve büyüklükte harf seçimi. Bilginin erişilebilirliği.
- ✓ **Rehber köpekler** yasalar gereği müzelere giriş yapabilir (Türkiye’de buna ilişkin bir yasal düzenleme bulunmamaktadır). Müze çalışanlarının rehber köpeklere nasıl davranacaklarına ve neden kaçınmaları gerektiğine dair farkındalığa sahip olmaları gerekir. Rehber köpekler için su temin edilmelidir.
- ✓ **Aydınlatma**, müze sergi tasarımı açısından olduğu kadar, sergilenenlerin korunması açısından da müzelerin önemli bir unsurudur. Aydınlatma, az gören, işitme engelli ve işitme güçlüğü olan kişiler ve görsel iletişim için çok önemli bir göstergedir. Bir denge sağlamak için bazı çözümler, işaret tercümanları için yeterli ışığın bazı alanlarda verildiğinden emin olmaktır, meşale kullanımı vb.
- ✓ **Akustik**, müze alanı için bir başka önemli konudur. **Uygun zemin kaplamaları ve yüzey malzemeleri** iyi bir akustik ortama katkıda

bulunabilir. Müzede ayrıca Yardımcı Dinleme Cihazları (YDC'ler) ve diğer ilgili teknolojiler bulundurulmalıdır (bkz. bölüm 8.4). (Abd Hamid & Edwards, 2013; Argyropoulos & Gentle, 2019; Argyropoulos & Ravenscroft, 2019; Argyropoulos & Kanari, 2015; Boussaid 2004; Ginley, 2013; Nikolaraizi, Kanari & Marschark, 2020; Resource, 2001; Taylor, n.d; White book, b.t.).

Kullanışlı linkler/kaynaklar:

Erişilebilir ortam inşası hakkında ayrıntılı bilgi için aşağıdaki websitesini ziyaret ediniz

<http://universaldesign.ie/Built-Environment/Building-for-Everyone/#figBfE1ExternalEnvironment>

Erişilebilir sergi tasarımı için Smithsonian yönergelerine şuradan ulaşabilirsiniz,

https://www.sifacilities.si.edu/ae_center/pdf/Accessible-Exhibition-Design.pdf

Yukarıdakilerin hepsi -teker teker- erişilebilir ve bilgilendirici bir ortamın temel öğelerini oluşturmaktadır. Daha fazla dikkat çeken ve bu bölümde daha önce bahsedilen birçok unsuru içeren bir kavram ise “sağırmekan”dır (deafspace).

“**Sağırmekan**”, işitme engelli veya işitme güçlüğü çeken bir kişinin kurum ortamı ile “diyalogunu” gerçek anlamda kolaylaştıran ve geliştiren nitelik ve özelliklere sahip bir mekândır. Bu nitelikler aşağıdaki gibi gruplandırılabilir a. duyuşal erişim (yani uzamsal oryantasyon), b. mekân, mobilite ve yakınlık (yani “işaretli/hedef yer” ile bağlantılı olarak net görsel iletişim sağlamak için yeterli alan), c. ışık ve renk (yani zayıf aydınlatma ve görmeyi etkileyecek gölgelendirme oluşmasını sağlayan düzenlemelerden kaçınma) ve d. akustik (yani eko/yankı ve yankılanmadan kaçınma*).

*Yankı, bir ses dalgasının uzak bir yüzeye çarpıp geri dönmesiyle oluşan tek bir yansımadır. Yankılanma ise, bu tür yankıların üst üste binmesiyle oluşan ses dalgalarının yansımasıdır.

Sağırmekan için Kullanışlı linkler/kaynaklar:

“Sağırılar için mimari nasıl değişiyor”

<https://www.youtube.com/watch?v=FNGp1aviGvE>

“İşitme engelli toplulukları için Sağırmekan- mimarisi”

<https://www.youtube.com/watch?v=4fy9AcZ4zkU>

Sağırmekan Projesi (SMP)

<https://www.gallaudet.edu/campus-design-and-planning/deafspace>

Unutmayınız !

Unutmayınız!

Müze web sitesinde mevcut erişilebilirlik kolaylaştırıcılar için gerekli tüm ön ziyaret bilgilerini ve bilgilerini sağlayın.

Müze web sitesini erişilebilir hale getirin!

Müze personeli, belirli cihazları kullanabilmek ve üstesinden gelebilmek ve gerektiğinde bilgi ve yardım sağlamak için müzenin erişilebilirlik kolaylaştırıcılarından haberdar olmalıdır.

Uygun davranış önemlidir!

§

tığınız müzenin alanını veya müzedeki farklı alanları düşünün. Müzenizde hangi kolaylaştırıcıların mevcut olduğunu kontrol edin ve fiziksel erişim, yönlendirme ve hareketliliğin iyileştirilmesi için önerilerde bulunun.

.....

.....

.....

Görme engelli bir kişiye rehberlik etmek

“Görme engelli bir kişiye nasıl rehberlik edersiniz?” videosunu izleyin.

<https://www.youtube.com/watch?v=-jqepQ8yASM>

“Görme engelliler için rehberlik teknikleri” videosu için

<https://www.youtube.com/watch?v=iJfxkBOekvs>

Kör veya görme engelli bir kişiye rehberlik etmek...Teoriden uygulamaya.

Kör ve görme engelli kişiyle nasıl konuşulur, davranılır/yardım edilir

“Görme engelli bir kişiyle nasıl konuşurum?” videosunu izleyin.

<https://www.youtube.com/watch?v=fh8x7ie96pQ>

“Görme Engelli Biriyle Tanıştığınızda Ne Yapmalısınız” videosu

<https://www.youtube.com/watch?v=XFbWlOK9Wxo>

İşitme engelli veya işitme güçlüğü çeken bir kişiyle nasıl konuşulur? Ona nasıl davranılır/yardım edilir?

“6 İPUCU- İşitme engelli/İşitme güçlüğü çeken kişilerle nasıl konuşulur” videosunu izleyin.

<https://www.youtube.com/watch?v=d-MHRa0LKG0>

“İşitme engelli bir kişiyle tanışırken yapılması ve yapılmaması gerekenler” videosu

<https://www.youtube.com/watch?v=fMLp7GhX2qc>

8.3. Kanıta dayalı çalışmalar-Müze koleksiyonlarına erişim yolları

Müzeler, sergiler ve koleksiyonlar müzeye gitmenin başlıca nedenleridir. Müzeler, yalnızca **kolleksiyon** türleri (örn. arkeoloji müzeleri, sanat müzeleri, etnografya müzeleri, tematik müzeler, vb.) açısından değil, aynı zamanda **sergilerin tasarımı ve yorumlayıcı araçlar** (örneğin etiketler, videolar vb.) açısından da birçok farklılığa sahiptir. Bu nedenle, DE olan bireyler, müze koleksiyonlarına ve koleksiyonların içeriklerine ve ayrıca müze etkinliklerine (örneğin rehberli turlar, eğitim programları, vb.) erişimde farklı bariyerlerle/engelleyicilerle karşılaşır. Görme engelli kişiler, “görme” gerektiren alanlar anlamında müzelere karşı duysal engellerle karşı karşıyadır (Argyropoulos & Kanari, 2015; Hetherington, 2000) ve işitme engelli kişiler, çeşitli kültürel kimlikleri (bkz. bölüm 7.1), dil stilleri (işaret dili kullanmaları) ve bilişsel becerileri nedeniyle farklı bariyerlerle/engelleyicilerle karşı karşıyadır (bkz. Nikolaraizi, Kanari & Marschark, 2020). Müzeler, aralarında farklılıklar olsa da, DE'li kişilere eşit erişim sağlamak için çeşitli etkinlikler geliştirmekte ve bir dizi erişim yolu kullanmaktadır.

DE'li kişiler için erişim yollarından bazıları şunlardır:

İşitme engelli kişiler için

- ✓ **İşaret Dili Programları.** Pek çok müze, müzeye bağlı olarak ve genellikle talep üzerine, çok düzenli olmasa da İşaret Dili hizmeti veya

İşaret Dili tercümesi olan programlar sunmaktadır. Müzelerin sağladığı **İşaret Dilinde Galeri Sohbetleri** işitme engelli ziyaretçilere yönelik programlardır. Bu Galeri Sohbetleri, işitme engelli ve işitmesinde sorun olmayan kişilerin, sanat eserlerini birlikte keşfedip ve keyfini çıkarmasına olanak tanır. Bazı durumlarda, örneğin Smithsonian Amerikan Sanat Müzesi'nde olduğu gibi (<https://americanart.si.edu/education/adult/asl>) müzeyi ziyaret edemeyen kişiler için Galeri Sohbetleri videoları da mevcuttur.

Videoyu izleyiniz

“Amerikan İşaret Dilinde (AİD) Ulusal Arşivler Müzesi Turu”

<https://www.youtube.com/watch?v=6uZac3anNM0>

ve video

Smithsonian Amerikan Sanat Müzesi'nden “Sanat İşaretleri - Achelous ve Herkül”

https://www.youtube.com/watch?time_continue=7&v=yI7tEQn75IM&feature=emb_logo

Unutmayınız !

Unutmayınız!

İletişim dili ne olursa olsun SİE kişilerle dikkatli şekilde göz teması kurun.

SİE ziyaretçilerinin işaret tercümanına veya rehberine katılabilmeleri ve sergilere bakabilmeleri için yeterli zaman ve duraklamalar sağlayın.

Aydınlatma konularına dikkat edin!

(Chin & Reich, 2006)

- İşaret Dili'nde tercümeli ve altyazılı **multimedya kılavuzları** veya işitme engelli veya işitme güçlüğü çeken kişiler için altyazılı kılavuzlar. Audio+™ Metin Turları da işitme engeli olan kişiler için bir erişim yollarıdır. Bu durumda sesli tur komut dosyaları, metinsel

bilgiler; sesli rehber ile birlikte tam ekran veya büyük basılı (print) yazı gibi farklı araçlar ve formatlar aracılığıyla kullanılabilir.

Kullanışlı linkler/kaynaklar:

İşaret Dili Kılavuzları hakkında daha ayrıntılı bilgi ve en iyi uygulama örnekleri için bakınız:

Proctor, N. (2005). Providing Deaf and hard-of-hearing visitors with on-demand, independent access to museum information and interpretation through handheld computers.

<https://www.museumsandtheweb.com/mw2005/papers/proctor/proctor.html>

- ✓ **Erişilebilir metin bilgileri.** Basitleştirilmiş kelimeler ve sözdizimi, resimler, grafikler ve görsel öğeler, metinlerle birlikte, farklı iletişim ihtiyaçları olan işitme engelli bireylerin fikirleri, kavramları vb.'ni anlamalarını destekler.
- ✓ Sesli rehberlerin veya altyazısız videoların **transkriptleri** işitme engelli bireyler için önemlidir.
- ✓ **Altyazılar**, örneğin videolardaki açık altyazılar, cihazlarda yerleşik kapalı altyazılar ve diğer etkinlikler vb. sırasındaki gerçek zamanlı altyazılardır. Dikkatlerini farklı görsel kaynaklar arasında bölmeleri gerektiğinden, karmaşıklık, zaman ve hız sorunları işitme engelli bireyler için önemlidir. Diyalogsuz videolar söz konusu olduğunda, işitme engellilerin bazı bilgileri kaçırmamaları için o videoda konuşmaların olmadığına dikkat etmek önemlidir (Chin & Reich, 2006; Johnson, 2013; Martins, 2016; Nikolaraizi, 2017; Nikolaraizi, Kanari & Marschark, 2020; Proctor, 2005; White book, b.t.).

İşitme engelli ziyaretçiler için erişim kolaylıkları ile ilgili olarak Metropolitan Sanat Müzesi'nin web sitesine bir göz atın.

<https://www.metmuseum.org/events/programs/access/visitors-who-are-deaf>

Görme engelli kişiler için

- ✓ **Dokunma turları, dokunma sergileri ve koleksiyonları, dokunma nesneleri.** Dünya çapında birçok müze, görme engeli olan bireyler için dokunma turları, dokunma sergileri (ki bunlar genellikle geçici sergilerdir) düzenler veya dokunma koleksiyonları olan alanlara sahiptir. Diğer durumlarda, müzeler bir sergiyi seçerek ve bunu kalıcı dokunma turları olarak düzenler. Dokunma koleksiyonları, dokunsal materyaller (ör. dokunsal diyagramlar), braille yazıyla verilen bilgiler, büyük ve sözlü/sesli açıklamalarla tamamlanır. Müzeler ayrıca galerilerine dahil edilen belirli dokunma nesneleri seçebilir.

Örneğin, dokunma turlarıyla ilgili olarak British Museum'un web sitesine bakabilirsiniz: “British Museum'daki Mısır Heykel Galerisi'nde dokunma turu”

<https://www.britishmuseum.org/visit/accessibility-museum>

“Bizans Müzesi - Kültürel Mirasa Erişim BÖLÜM II Dokunma Turu” videosunu izleyiniz:

<https://www.youtube.com/watch?v=mwRjWhd1kYs>

- ✓ **Üç boyutlu modeller, replikalar/dokunsal kopyalar, kabartma heykeller.** Pek çok müze, koleksiyonlarının türüne bağlı olarak, müze nesnelerine erişim sağlamak için yukarıda belirtilen yolları kullanır. 3D baskı, müze nesnelerine erişim veya yeni teknolojileri kullanan diğer etkinlikler için yeni fırsatlar sunar.

"Sanat sergisi, görme engelli ziyaretçilerin Madrid'deki şaheserlere dokunmasına izin veriyor" videosunu izleyin.

<https://www.youtube.com/watch?v=dF5oTdfyfwc>

Ayrıca, aşağıdaki bağlantıyı ziyaret edebilir ve Philadelphia'daki Pennsylvania Üniversitesi Arkeoloji ve Antropoloji Müzesi'nin (Penn Müzesi) nasıl heyecan verici antik Mısır dokunma turları geliştirdiğini görebilirsiniz:

<https://www.youtube.com/watch?v=DdtVcXpcilk>

- ✓ **Dokunsal diyagramlar, dokunsal haritalar, dokunsal grafikler** de müzelerde belirli türdeki sergilere erişim sağlamak veya bilgileri tamamlamak için kullanılmaktadır. Dokunsal diyagramlar, orijinal görsel görüntülerin tam dokunsal kopyaları veya reproduksiyonları değildir ve dokunsal diyagramların oluşturulması için özel yönergeler vardır.

"Dokunsal Grafikler Oluşturma" videosunu izleyin.

https://www.youtube.com/watch?v=QeulfaWn_Ps

Kullanışlı linkler/kaynaklar:

Dokunsal diyagramlar için ayrıntılı yönergeler için bkz. BANA (2011)

<http://www.brailleauthority.org/tg/web-manual/index.html>

Haydi bazı örnekleri keşfedelim

- ✓ Müze nesnelere erişmek ve anlamak için **sesli rehberler, sözlü/sesli açıklamalar** da çok önemlidir. Levent, Kleege ve Pursley (2013)'in belirttiği gibi sözlü anlatımlar ve sözlü

✓ çalışın...

anlatım turları, görme engeli olan bireyler için müzelere erişimde önemli bir kategori oluşturmaktadır. Bunlar, sesli rehberler veya -hatta- akıllı telefonlara MP3 formatında indirilebilecek destekleyici programların yanı sıra, dokunsal diyagramlar gibi dokunsal materyallere de eşlik edebilirler. Ayrıca videolarda görüntülerin vb. tasviri için sesli açıklamalar da kullanılabilir.

- Bir müze nesnesi seçin ve tanımlamaya çalışın...

"Discovery PENS"te olan sesli açıklamalarla ilgili videoyu izleyin:

"Discovery PENS lansmanı - Bristol Museum and Art Gallery'de"

<https://www.youtube.com/watch?v=uVIJurz5fss>

- ✓ **Braille'deki bilgiler, büyük basılı (print) yazı.** Görme engeli olan bireyleri için, kataloglar, broşürler, etiketler vb. dahil olmak üzere diğer erişilebilir bilgiler de çok önemlidir.
- ✓ **Erişilebilir web siteleri,** müze erişilebilirlik politikasının bir parçası olmalıdır. Müzelerin internet siteleri açık ve erişilebilir bilgiler sağlamalı, görseller için açıklamalar sağlamalı, görme engelli bireylerin ekran okuyucularını kullanmasına izin vermelidir (Axel & Levent, 2003; BANA, 2011; Candlin, 2004; Ginley, 2013; Levent, Kleege & Pursley, 2013; Mason & Arter, 1997; Leporini & Norscia, 2008; Undeen, 2013).

Görme-işitme engelli kişiler için

Yukarıda bahsedilen kolaylaştırıcılar ve önlemlerin çoğu, görme-işitme engelli bireylerin müzelere erişimini de artırabilir (örneğin, üç boyutlu modeller, replikalar/dokunsal kopyalar, kabartma heykeller, dokunsal haritalar, grafikler, diyagramlar, braille yazıyla yapılmış açıklamalara ve büyük basılı (print) yazılara erişim,

vb.). Pek çok müze ve galeri, görme-işitme engelli ziyaretçilere aşağıdaki bağlamda orijinal sanat eserlerine dokunma fırsatı sunar:

- ✓ **Rehberli ve yalnız gezilebilecek dokunma turları.** Bazı durumlarda müzeler, görme-işitme engelli kişilere, braille, büyük basılı (print) yazılı etiketler ve sesli tur rehberleri ile sanat eserlerini kendi başlarına keşfetme fırsatı da sunar.
- ✓ **Zengin duyuşsal deneyimler ve dokunma turları.** Dünyanın dört bir yanındaki bazı müzeler, görme-işitme engelli kişilere hareket, tat, koku ve dokunma dahil olmak üzere çevre ile etkileşime girmenin çeşitli yollarını kullanma fırsatları sağlayan dokunma turlar düzenlemektedir.

Ayrıca, müzeler görme-işitme engelli ziyaretçiler için şunları sağlayabilir:

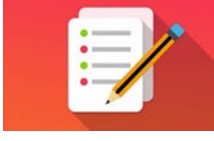
- ✓ **İşaret Dili'ndeki programlar veya Görme-İşitme Engelli El Kitabı Alfabesinin kullanımı yoluyla programlar-İletişimi güçlendirme.**
- ✓ **Görme-işitme engelli bireyin asistanı,** görme-işitme engelli bir kişiye bire bir destek sağlayan bir profesyoneldir. Bu kişi, görme-işitme engelli bireyin çevresindeki dünyayı deneyimlemesine ve o çevreye katılmasına yardımcı olur (ayrıca bkz. <https://www.tsbvi.edu/tb-jobs/tb-intervener>).
- ✓ **Farklı iletişim yolları.** Braille, jestler, dokunsal resimler, hikaye kutuları, referans nesneleri, somut nesneler, teknolojik cihazlar ve uygulamalar gibi Alternatif ve Destekleyici İletişim (ADİ) yöntem ve teknikleri, konuşmayı veya yazıyı desteklemek veya değiştirmek için kullanılabilir.
- ✓ **Yardımcı Teknoloji,** Ses Çıkışı İletişim Yardımı (SÇİY) cihazları içeren ve bir müze ziyareti sırasında iletişimi ve deneyimleri geliştirmek için kullanılan önemli araçlardır. Bazı durumlarda kişisel yardımın yerini almak için yardımcı teknoloji kullanılmıştır (Argyropoulos, Nikolarazi, & Papazafiri, 2020; Dann & Dann, 2013; Diekmann & McCabe, 2011; Hersch, 2014; Skilton, Boswell, Prince, Francome-Wood, & Moosajee, 2018; Zajabacz, 2012).

Kullanışlı linkler/kaynaklar:

Görme-işitme engelliliğin sanat üzerindeki etkisine ilişkin ilginç ve yaratıcı eylemler gerçekleştirilmektedir. Aşağıdaki bağlantıyı ziyaret edebilir ve “Görme-işitme Engelli Canlı Sanat Projesi”nin yaptıkları üzerine düşünebilirsiniz.

<https://www.abc.net.au/radionational/programs/lifematters/museum-of-imagined-touch/5844884>

Çeşitli

DE olan ziyaretçilerin müzelere erişimini artıracak önlemleri ve olanakları içeren Tablo 2'ye benzer bir tablo oluşturmaya çalışın. Belirli insan kaynakları ve dahil olduğunuz müzenin bakış açıları ile birlikte bir maliyet planı yaparak bu ölçütlerin ve/veya kolaylaştırıcıların gerçekçi ve uygulanabilir olduğundan emin olun.

.....

.....

.....

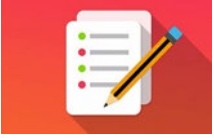
.....

.....

.....

.....

.....

Müze web sitenizin hangi bileşenlerini değiştirdiniz ve neden?

Dokunmatik turları ile ilgili British Museum'un web sitesini tekrar ziyaret edebilirsiniz.

<https://www.britishmuseum.org/visit/accessibility-museum>

veya işitme engelli ya da işitme güçlüğü çeken ziyaretçiler için özel hizmetleri vurgulayan Van Gogh Müzesi'nin web sitesi ziyaret ediniz.

<https://www.vangoghmuseum.nl/en/plan-your-visit/accessibility/deaf-visitors-and-the-hard-of-hearing> ve müze web sitenizin bileşenleri üzerinde çalışın.

.....

.....

.....

.....

8.4. Kanıta dayalı çalışmalar-Yardımcı teknoloji araçları

Yukarıda bahsedildiği gibi (bkz. bölüm 6.3.), ET engelliler için yardımcı cihazları da içermektedir (UN, 2006, madde 2). Teknoloji alanındaki sürekli gelişme ve ilerleme, günlük ve toplumsal yaşamın farklı sektörlerinde engellilerin yaşam kalitelerini etkilemiştir. DE olanlar (yani görme engelliler, işitme engelliler ve görme-işitme engelliler) dahil olmak üzere çeşitli engelli kişiler için yardımcı teknoloji, destekleyici teknoloji, çok dilli cihazlar, iletişim teknolojileri ve/veya alternatif teknolojiler gibi çok sayıda ve gittikçe de artan sayıda teknoloji vardır (Argyropoulos & Ravenscroft, 2019; Carrizosa, Sheehy, Rix, Seale & Hayhoe, 2020; MacLachlan ve diğ., 2018).

Bu, müzeler gibi kültürel mekanlar için de özellikle önemlidir ve birçok araştırmacı, müzelerdeki engelli ve engelsiz kişiler için dijital teknolojilerin ve yardımcı teknolojinin rolünün altını çizmiştir (Carrizosa ve diğ., 2020). Mobil cihazlar (tablet, akıllı telefon gibi) veya müze alanında kullanılan QR kodlar (Hızlı Yanıt Kodları) gibi kullanılabilecek çeşitli teknolojik uygulamalar vardır. Yukarıdaki bölümlerde, web sitelerinin erişilebilirliği (örneğin, görüntülerin açıklaması, görme engelli kişilerin ekran okuyucuları kullanmasına izin verilmesi) ve 3D baskı konularının yanı sıra, işitme engelli ve görme engelli kişiler için sırasıyla multimedya kılavuzları veya sesli açıklamalar gibi uygulamalar da müzelerin web sitelerinden ve genellikle navigasyonu kolaylaştıran **mobil teknolojik cihazlardan** vb. indirilebilir.

Bu bölümde yardımcı teknoloji örnekleri sunulmaktadır. Engelli Bireylerin Eğitimi Yasası'na (IDEA) göre:

Yardımcı teknoloji cihazı, ister ticari olarak raftan alınmış, isterse de değiştirilmiş veya özelleştirilmiş olsun, engelli bir çocuğun işlevsel yeteneklerini artırmak, sürdürmek veya geliştirmek için kullanılan herhangi bir öge, ekipman parçası veya ürün sistemi anlamına gelir. Terim, cerrahi olarak implante edilen tıbbi bir cihazı veya bu tür bir cihazın değiştirilmesini kapsamaz (<https://sites.ed.gov/idea/regs/b/a/300.5>).

Tablo 2'ye göre hazırlanmış aşağıdaki örnekler (bkz. bölüm 7.4.1), mevcut olasılıkları temsil etmektedir.

- ✓ **Yardımcı Dinleme Cihazları** (YDC'ler) işitme güçlüğü çeken kişiler için çok önemlidir ve sesi artırarak veya arka plan gürültüsünü azaltarak akustik müze ortamına katkıda bulunurlar. YDC'ler bir müzenin farklı alanlarında (ör. oditoryum, vb.) mevcut olmalıdır. Kalıcı veya taşınabilir olabilir ve zor işiten veya işiten ziyaretçiler için kullanılabilir. YDC'ler ve ilgili teknolojiler, aşağıda açıklandığı gibi, kişisel işitme cihazlarıyla birlikte, eserlerin ve sergilerin keyfini çıkarmanın yanı sıra, iletişimi de kolaylaştırabilir. Müze personelinin, bunların nasıl kullanılacağını ve işitme güçlüğü çeken ziyaretçilerin ihtiyaçlarını nasıl karşılayacağını bilmesi önemlidir. Bir müzede YDC'lerin mevcudiyeti hakkında bilgi, müzelerin web sitelerinde açık bir şekilde sağlanmalıdır.
- ✓ **FM sistemleri, kızılötesi sistemler ve indüksiyon döngü sistemleri**, YDC'lerin ana türleridir. FM sistemlerinde, işitme engelli veya işiten bir kişi/ziyaretçi, kişisel işitme cihazlarına veya koklear implanta bağlı bir alıcı alır. Diğer durumlarda -işitme cihazı kullanmayan kişiler için- FM sistemleri kulaklıkla kullanılabilir. Kızılötesi sistemler, kişisel işitme cihazları veya koklear implant ile bağlantılı olarak kulaklık veya boyun halkası ile kullanılabilir. Bir müzenin farklı alanlarında (örn. oditoryum vb.) bulunabilen indüksiyon döngü sistemleri, doğrudan kişisel işitme cihazları ile çalışır. Önemli bir özellik, kullanıcının ses seviyesini kişisel işitme cihazlarına göre ayarlayabilmesidir (Johnson, 2013; Nikolaraizi, Kanari, & Marschark, 2020).

Kullanışlı linkler/kaynaklar:

“İşitme döngüsü nedir”. İşitme döngüsü veya indüksiyon döngüsü hakkında daha fazla bilgi için web sitesine bakınız

<https://www.hearinglink.org/living/loops-equipment/hearing-loops/what-is-a-hearing-loop/>

"FM sistemleri". FM sistemleri hakkında daha fazla bilgi için web sitesine bakınız. <https://www.hearinglink.org/living/loops-equipment/fm-systems/>

“Yardımcı Dinleme Cihazları” videosunu izleyiniz

<https://www.youtube.com/watch?v=2m5dYwcBfow>

✓ **Yerleşik büyüteçli büyük monitörler, taşınabilir kapalı devre TV'ler, masaüstü kapalı devre TV'ler.** Bu tür yardımcı teknolojiler, az gören kişilerin ihtiyaçlarını karşılar. Farklı tipte optik cihazlar (örneğin, elde taşınan büyüteçler, gözlük monteli büyüteçler, elde taşınan monokülerler, biyoptik teleskop), sergilerin türüne, yorumlama araçlarına veya farklı müze alanlarına (örneğin kütüphaneler) bağlı olarak müze koleksiyonunun içeriğine erişimlerini artırarak görme engelli kişilerin ihtiyaçlarını karşılayabilir. **Kapalı Devre Televizyonlar** (portatif veya masaüstü), kontrast ayarları, büyütme vb. belirli kapasitelerle erişim sağlayarak müzelerde de kullanılabilir (Argyropoulos & Ravenscroft, 2019).

Kullanışlı linkler/kaynaklar:

“Müzelerde Taşınabilir Video Büyüteçleri”. Web sitesine bir göz atın

<https://www.afb.org/aw/3/2/14947>

“Kanada Bilim ve Teknoloji Müzesinde Erişilebilirlik” videosunu izleyin:

https://www.youtube.com/watch?v=z_TLP369Gc

✓ **Giyilebilir teknolojik cihazlar**, görme engelli bireyler için günlük yaşamı ve navigasyon, bilgiye erişim vb. konularda farklı sosyal alanlara erişimi kolaylaştırabilecek çeşitli cihazları içermektedir. Bunlar arasında OrCam My Eye bulunmaktadır. Ekli bir kamera, bilgileri başka formatlara (işitsel) ileterek görme engeli olan kişilerin etiketlere, belgelere vb. erişmesine izin verir. Akıllı gözlükler ayrıca bu kişilerin bilgiye erişmesine izin vermek için de kullanılır. Bahsedilen örnekler, giyilebilir teknolojik cihazların müzeler de dahil olmak üzere günlük ve sosyal hayatın farklı alanlarındaki olanaklarının göstergesidir (Argyropoulos & Ravenscroft, 2019).

OXSIGHT Prizma Gözlükleri - Ulusal Tarih Müzesi" videosunu izleyin <https://www.youtube.com/watch?v=0dO4NJB1WBs>

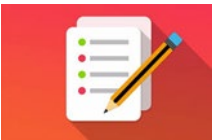

OrCam My Eye hakkında daha fazla bilgi için web sitesine bir göz atın

<https://www.orcam.com/en/myeye2/>

Genel olarak giyilebilir teknolojik cihazlar hakkında daha fazla bilgi için web sitesine bakın.

<https://www.wearable-technologies.com/2018/12/these-new-generation-of-wearables-are-empowering-blind-and-the-visually-impaired/>

Müzenizde yardımcı teknolojilerin kullanımını bir düşünün... Ne tür bir bilgi ya da desteğe sahip olmak istersiniz? Başka neler söylenebilir? Hadi tartışalım.

.....

.....

.....

.....

.....
.....
.....
.....
.....

Unutmayınız!

Müze personeli DE olan ziyaretçileri desteklemek ve ihtiyaçlarını karşılamak için yardımcı teknolojiyi kullanmaları hakkında bilgilendirilmeli ve kullanmalıdır.

(Carrizosa ve diğ., 2020)

....ve son olarak!!

Erişilebilir, kapsayıcı ve çok duyulu bir müze, farklı müze işlevleri ve hizmetleriyle uğraşan tüm müze personelinin meselesidir! Müzeler arası işbirliği ve engellilik ve engelliler alanındaki uzmanlardan alınan danışmanlıklar başarının anahtarıdır!

References

- Abd Hamid, N.N., & Edwards, A.D.N. (2013). Facilitating route learning using interactive audio-tactile maps for blind and visually impaired people. In: CHI '13 *Extended abstracts on human factors in computing systems* (pp. 37-42). New York: Association for Computing Machinery. Retrieved May 25 2020 from <https://dl.acm.org/doi/abs/10.1145/2468356.2468364>
- Allman, B.C., & Lewis, S. (2014). A strong foundation: The importance of the expanded core curriculum. In: C.B. Allman & S. Lewis (Eds.), *ECC Essentials. Teaching the expanded core curriculum to students with visual impairments* (pp. 15-30). USA: AFB Press.
- Ambrose, T., & Paine, C. (2018). *Museum Basics*. London: Routledge.
- Anthony, T. L. (2016). Early identification of infants and toddlers with deafblindness. *American Annals of the Deaf*, 161(4), 412-423.
- Antia, S., Jones, P., Reed, S., & Kreimeyer, K. (2009). Academic status and progress of deaf and hard-of hearing students in general education classrooms. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, 14, 293-311.
- Argyropoulos, V., & Gentle, F. (2019). Formal and non-formal education for individuals with vision impairment or multiple disabilities and vision impairment. In: J. Ravenscroft (Ed.), *The Routledge Handbook of Visual Impairment* (pp. 118-142). Abingdon: Routledge.
- Argyropoulos, V., & Kanari, C. (2015). Re-imagining the museums through "touch": Reflections of individuals with visual disability on their experience of museum-visiting in Greece. *ALTER, European Journal of Disability Research*, 9, 130-143.
- Argyropoulos, V., & Ravenscroft, J. (2019). Assisting people with vision impairments through technology. In: A. Tatnall (Ed.), *Encyclopedia of Education and Information Technologies* (pp. 1-10). Cham: Springer Nature.
- Argyropoulos, V., Kanari, Ch., & Chamonikolaou, S.L. (2017). Training activities in issues of access of persons with disabilities in museums and archaeological sites: A case study. *On line International Journal MuseumEdu*, 5, 35-53 (Yunan'ca). <http://museumedulab.ece.uth.gr/main/sites/default/files/A.%202..pdf>
- Argyropoulos, V., Nikolaraizi, M., & Papazafiri, M. (2020). Alternative routes towards literacy for individuals with deafblindness: The role of assistive technology. In S. Easterbrooks & H. Dostal (Eds), *The Oxford Handbook of Deaf Studies in Literacy*. Oxford: Oxford University Press.
- Argyropoulos, V., Nikolaraizi, M., Kanari, Ch., & Chamonikolaou, S. (2016). Education and access of students with visual disabilities to culture. Redefining the role of museums. *International Conference of Education and New Developments, Conference Proceedings. Ljubijana, Slovenia 12- 14 June 2016* (pp. 374-378). World Institute for Advanced Research and Science.

- Axel, S. E. & Levent, S. N. (Eds.) (2003). *Art beyond Sight, A resource Guide to Art, Creativity and visual impairment*. New York: AFB Press.
- Baines, L. (2008). A teacher's guide to multisensory learning. Improving literacy by engaging the senses. Alexandria, VA: ASCD.
- Barnes, C., Mercer, G., & Shakespeare, T. (1999). *Exploring disability. A sociological introduction*. Cambridge: Policy Press
- Best, B.A. (1992). *Teaching Children with Visual Impairments*. Milton Keynes: Open University Press.
- Black, G. (2005). *The engaging museum. Developing museums for visitor involvement*. London: Routledge.
- Black, G. (2012). *Transforming museum in the twenty first century*. London: Routledge.
- Bodsworth, S., Clare, I., & Simblett, S. (2011). Deafblindness and mental health: psychological distress and unmet need among adults with dual sensory impairment. *British Journal of Visual Impairment*, 29(1), 6-26.
- Brabyn, J., Schneck, M., Haegerstom-Portnoy, G., & Lott, L. (2007). Dual sensory loss: overview of problems, visual assessment and rehabilitation. *Trends in Amplification*, 11(4), 219-226.
- Bruce, S.M., & Borders, C. (2015). Communication and Language in Learners Who Are Deaf and Hard of Hearing with Disabilities: Theories, Research, and Practice. *American Annals of the Deaf*, 160(4), 368-384.
- Boussaid, M. (2004). Access of individuals with visual impairments: Reality and prospects. In: A. Tsitouri (Ed.), *Access of people with disabilities in spaces of culture and sport. Proceedings* (pp.55-59). Athens: Ministry of Culture (in Greek).
- Candlin, F. (2004). Don't Touch! Hands Off! Art, blindness and the conservation of expertise. *Body & Society*, 10(1), 71-90.
- Carreroza, H.G., Sheehy, K., Rix, J., Seale, J. & Hayhoe, S. (2020). Designing technologies for museums: Accessibility and participation issues. *Journal of Enabling Technologies*, 14(1), 33-39.
- CAST (2018). *Universal Design for Learning Guidelines version 2.2*. Retrieved from <http://udlguidelines.cast.org>
- Chin, E., & Reich, C. (2006). "Life in Translation": Addressing deaf visitors in museums with an American Sign Language (ASL) multimedia tour. National Center for Technological Literacy. Museum of Science, Boston. <https://openexhibits.org/wp-content/uploads/papers/2006-3%20%20Life%20in%20Translation-ASL%20Multimedia%20Tour.pdf>
- Convertino, C., Borgna, G., Marshark, M., & Durkin, A. (2014). Word and world knowledge among deaf learners with and without cochlear implants. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, 19, 471-483.
- Court, H., McLean, G., Guthrie, B., Mercer, S. W., & Smith, D. J. (2014). Visual impairment is associated with physical and mental comorbidities in older adults: a cross-sectional study. *BMC Medicine*, 12(181), 1-8.

- Coxall, H. (2006). Open minds: Inclusive practices. In H. H. Genoways (Ed.), *Museum philosophy for the twenty-first century* (pp. 139-149). United States: Altamira Press.
- Dalby, D., Hirdes, J., Stolee, P., Strong, J., Poss, J., Tjam, E., & Ashworth, M. (2009). Characteristics of individuals with congenital and acquired deaf-blindness. *Journal of Visual Impairment & Blindness*, 103, 93-102.
- Dammeyer, J. (2014). Deafblindness: A review of the literature. *Scandinavian Journal of Public Health*, 42, 554-562.
- Dann, Elizabeth, with Graham Dann. (2013). Sightseeing for the Sightless and Soundless: Tourism Experiences of the Deafblind. *Tourism, Culture & Communication*, 12, 125-40.
- Diekmann, A., & McCabe, S. (2011). Systems of social tourism in the European Union: A critical review. *Current Issues in Tourism*, 14(5), 417-30.
- Dodd, J., & Sandell, R. (1998). *Building Bridges. Guidance for museums and galleries on developing audiences*. London: Museums and Galleries Commission.
- Dodd, J., & Sandell, R. (Eds.) (2001). *Including museums. Perspectives on museums, galleries and social inclusion*. Research Centre for Museums and Galleries, Department of Museum Studies, Leicester. Retrieved May 8, 2020 from <https://le.ac.uk/rcmg/research-archive/including-museums>
- Dunn, R. (1990). Rita Dunn answers questions on learning styles. *Educational Leadership*, 48(2), 15-19.
- Falk, J., & Dierking, L. (2013). *The museum experience revisited*. London - New York: Routledge.
- G3ICT White Paper (2018). *E- accessible culture. A G3ict Business Case White Paper Series*. G3ict: Global Initiative for Inclusive Information and Communication Technologies.
- Gardner, H. (1983). *Frames of mind: The theory of multiple intelligences*. New York: Basic Books.
- Gardner, H. (1993). *Multiple intelligences: The theory in practice*. New York: Basic Books.
- Gibbs, K., Sani, M., & Thompson, J. (Eds.) (2007). *Lifelong learning in museums. A European handbook*. Ferrara: Edisai srl. <http://online.ibr.regione.emilia-romagna.it/I/libri/pdf/LifelongLearninginMuseums.pdf>.
- Ginley, B. (2013) Museums: A whole new world for visually impaired people. *Disability Studies Quarterly*, 33 (3). <http://dsq-sis.org/article/view/3761/3276>
- Gregory, G.H., & Chapman, C. (2012). *Differentiated instructional strategies: One size doesn't fit all* (3rd ed.). Thousand Oaks, CA: Corwin Press.
- Hansen, A. (2014). The heritage learning framework and the heritage learning outcomes. In: D. Christidou (Ed.), *Implementing heritage learning outcomes* (pp. 7-24). Östersund: Jamtli Förlag, Fornvårdaren 37.
- Hell, J. (1983). *Perception and Cognition*. University of California Press.
- Hersh, M. A. (2016). Improving Deafblind Travellers' Experiences: An International Survey. *Journal of Travel Research*, 55(3), 380-394. <https://doi.org/10.1177/0047287514546225>

- Hetherington, K. (2000). Museums and the Visually Impaired: The Spatial Politics of Access. *The Sociological Review*, 48 (3), 444-463.
- Hintermair, M. (2010). Health-related quality of life and classroom participation of deaf and hard-of-hearing students in general schools. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, 16, 254-271.
- Hodges, L. (2000). Effective teaching and learning. In: S. Aiken, M. Buultjens, C. Clark, J. T. Eyre, & L. Pease (Eds), *Teaching Children who are Deafblind* (pp. 167-199). London: David Fulton Publishers.
- Holbrook, M. C., & Koenig, A., J. (2000). Basic techniques for modifying instruction. In A. J. Koenig & M. C. Holbrook (Eds.), *Foundations of Education. Vol. II. Instructional Strategies for Teaching Children and Youths with Visual Impairments* (pp. 173-193). New York: AFB Press.
- Hooper-Greenhill, E. (1999). Education, communication and interpretation: Towards a critical pedagogy in museums. In: E. Hooper-Greenhill (Ed.), *The educational role of the museum* (pp. 3-27). London: Routledge.
- Hooper-Greenhill, E., Sandell, R, Moussouri, T., & O'Riain, H. (2000). *Museums and social inclusion-The GLLAM report*. Leicester: Research Centre for Museums and Galleries, Department of Museum Studies, University of Leicester. Retrieved 17 June, 2020 from <https://le.ac.uk/rcmg/research-archive/museums-and-social-inclusion>.
- Huebner, K. (2000). Visual impairment. In M. Cay Holbrook & A. J. Koenig (Eds.), *Foundations of education, History and theory of teaching children and youths with visual impairments (Vol. I)* (pp.55-76). New York: AFB Press.
- ICOM. (2004). Museum Definition. <https://icom.museum/en/resources/standards-guidelines/museum-definition/>.
- ICOM/MDPP (2018). *Report and Recommendations*. Retrieved April 20, 2020 from https://icom.museum/wp-content/uploads/2019/01/MDPP-report-and-recommendations-adopted-by-the-ICOM-EB-December-2018_EN-2.pdf
- Inclusion Scotland Disabled People's Organisation. (2020). The Social Model of Disability. <https://inclusionscotland.org/get-informed/social-model>.
- Johnson, K. (2013). *Accessibility for Deaf and hard of hearing audiences at cultural institutions. A project access white paper*. Art Beyond Sight. http://www.artbeyondsight.org/mei/wp-content/uploads/WP_Deaf_Access.pdf
- Kanari, H., & Argyropoulos, V. (2014). Museum educational programmes for children with visual disabilities. *The International Journal of the Inclusive Museum*, 6(3), 13 – 26.
- Kim, R.S., Seitz, A.R., & Shams, L. (2008). Benefits of stimulus congruency for multisensory facilitation of visual learning. *PLoS ONE* 3(1), e1532, 1-5. <https://journals.plos.org/plosone/article/file?type=printable&id=10.1371/journal.pone.0001532>
- Kyriacou, M., Pronay, B., & Hathazi, A. (2015). *Report of the mapping exercise carried out by the commission of persons with visual impairment and additional disabilities*. EBU document. <http://www.icevi-europe.org/files/2015/additional-disabilities.pdf>

- Leporini, B., & Norscia, I. (2008). "Fine Tuning" image accessibility for museum websites. *Journal of Universal Computer Science*, 14(19), 3250-3264.
- Levent, N., Kleege, G., & Pursley, J. M. (2013). Guest editors' introduction: Museum experience and blindness. *Disability Studies Quarterly*, 33(3), Retrieved from <http://dsq-sis.org/article/view/3751>
- Levi, S. A. (2005). Beyond vision: Integrating touch into museums. The Tactile Museum of the Lighthouse for the Blind in Athens, Greece. *The Braille Monitor*, 48(6), <http://www.nfb.org/images/nfb/Publications/bm/bm05/bm0506/bm0506tc.htm>
- Mace, R. (1988). *Universal design: housing for the lifespan of all people*. Rockville, MD: Department of Housing and Urban Development.
- Martins, P.R. (2016). Engaging the d/Deaf audiences in museums. A case study at the Caluste Gulbenkian Museum. *Journal of Museum Education*, 41(3), 202-209.
- Mason, H. & Arter, C. (1997). The preparation of raised diagrams. In: H. Mason & S. McCall (Eds.), *Visual impairment. Access to education for children and young people* (pp. 171-178). London: David Fulton Publishers
- Miller, O., & McClarty, M. (2000). Curricular frameworks. In: S. Aiken, M. Buultjens, C. Clark, J. T. Eyre, & L. Pease (Eds.), *Teaching Children who are Deafblind* (pp. 141-166). London: David Fulton Publishers.
- Moussouri, T. (2007). Implications of the Social Model of Disability for visitor research. *Visitors Studies*, 10(1), 90-106.
- Nikolarazi, M. (2007). Analysing the concept of deaf identity. *Hellenic Journal of Psychology*, 4, 185-204.
- Nikolarazi, M., Kanari, C., & Marschark, M. (2020). Tickets for the inclusive museum: Accessible opportunities for nonformal learning by deaf and hard-of-hearing individuals. In M. Marschark & H. Knoors (Eds.), *The Oxford Handbook of Deaf Studies in Learning and Cognition* (pp. 391-406). New York, NY: Oxford University Press.
- Oliver, M. (1990). *The politics of disablement*. London: Macmillan.
- Parry, R. (2007). *Recording the museums: Digital heritage and the technologies of change*. London, UK: Routledge.
- Partington- Sollinger, Z., & Morgan, A. (2011). Shifting Perspectives. Opening up museums and galleries to blind and partially sighted people. Culture Link, RNIB, MLA. <https://g3ict.org/publication/shifting-perspectives-opening-up-museums-and-galleries-to-blind-and-partially-sighted-people>
- Pashler, H., McDaniel, M., Rohrer, D., & Bjork, R. (2009). Learning styles: Concepts and evidence. *Psychological Science in the Public Interest*, 9(3), 105-119. <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1111/j.1539-6053.2009.01038.x#bibr12-j.1539-6053.2009.01038.x>
- Petrovsky, D. V., Sefcik, J. S., Hanlon, A. L., Lozano, A. J., & Cacchione, P. Z. (2019). Social engagement, cognition, depression, and comorbidity in nursing home residents with sensory impairment. *Research in Gerontological Nursing*, 2(5), 217-226.

- Phillips, N. (2011). *Developing digital media for museums exhibitions: Environment, collaboration and delivery*. Unpublished thesis, Massey University, Manawatū New Zealand.
- Pinto, J. M., Wroblewski K. E., Huisingh-Scheetz, M., Correia, C., Lopez, K. J., Chen, R. C., Kern, D. W., Schumm, P. L., Dale, W., & McClintock, M. K. (2017). Global sensory impairment predicts morbidity and mortality in older U.S. adults. *The American Geriatrics Society*, 65, 2587-2595.
- Proctor, N. (2005). Providing deaf and hard-of-hearing visitors with on-demand, independent access to museum information and interpretation through handheld computers.
<https://www.museumsandtheweb.com/mw2005/papers/proctor/proctor.html>.
- Rappolt-Schlichtmann, G., & Daley, S. G. (2013). Providing access to engagement in learning: The potential of Universal Design for Learning in museum design. *Curator*, 56, 307-321.
- Reich, C., Lindgren-Streicher, A., Beyer, M., Levent, N., Pursley, J. & Mesiti, L.A. (2011). *Speaking Out on Art and Museums: A Study on the Needs and Preferences of Adults who are Blind or Have Low Vision*. Report. Museum of Science, Boston & Art Beyond Sight, [http://www.artbeyondsight.org/docs/Speaking%20Out oct%2011% 201-55.pdf](http://www.artbeyondsight.org/docs/Speaking%20Out%20oct%2011%201-55.pdf)
- Resource. (2001). *Disability directory for museums and galleries*. London, UK: Resource. The Council for Museums, Archives and Galleries.
https://www.accessibletourism.org/resources/uk_museumsand-galleries_disability_directory_pdf_6877.pdf
- Schalock, M.D. (2015). *The 2015 National Child Count of Children and Youth who are Deaf-Blind*. Monmouth, OR: National Center on Deaf-Blindness, The Research Institute, Western Oregon University. <http://nationaldb.org>.
- Sense UK (b.t.). What is deafblindness? <https://www.sense.org.uk/get-support/information-and-advice/conditions/deafblindness/>
- Simcock, P. (2017). One of society's most vulnerable groups? A systematically conducted literature review exploring the vulnerability of deafblind people. *Health & Social Care in the Community*, 25(3), 813-839.
- Skilton, A., Boswell, E., Prince, K., Francome-Wood, P. & Moosajee, M. (2018). Overcoming barriers to the involvement of deafblind people in conversations about research: recommendations from individuals with Usher syndrome. *Research, Involvement and Engagement*, 4, 3-12.
- Taylor, M. (b.t.). Disability. A toolkit for museums working towards inclusion. Foundation Cultural Heritage without Borders. <http://www.bmuseums.net/wp-content/uploads/2018/07/English-Toolkit-2.pdf>
- The Center for Universal Design. (1997). The principles of universal design.
https://projects.ncsu.edu/ncsu/design/cud/about_ud/udprinciplestext.htm
- The Individuals with Disabilities Education Improvement Act of 2004 (IDEA, 2004) Pub. L. Part B, Subpart A, Section 300.8 (c) (2).
<https://sites.ed.gov/idea/regs/b/a/300.8/c/2>

- Tomlinson, C. A. (2001). *How to differentiate instruction in mixed-ability classrooms* (2nd ed). Alexandria, VA: ASCD.
- Tomlinson, C. A. (2014). *The differentiated classroom: Responding to the needs of all learners* (2nd ed.). Alexandria, VA: ASCD.
- Tomlinson, C.A., & Allan, S.D. (2000). *Leadership for differentiating schools and classrooms*. Alexandria, VA: ASCD.
- Tsitouri, A. (Ed.) (2004). *Access of People with Disabilities in Spaces of Culture and Sports. Proceedings of Conference Access of People with Disabilities in Spaces of Culture and Sports*, Thessaloniki 30 October – 1 November 2003. Athens: Ministry of Culture (Yunanca).
- Undeen, D. (2013, October 15). 3D Scanning, Hacking, and Printing in Art Museums, for the Masses. <https://www.metmuseum.org/blogs/digital-underground/posts/2013/3d-printing>.
- Ungar, S. (2008). Ignorance as an under identified social problem. *British Journal of Sociology* 59(2), 301-326.
- United Nations (1948). Universal declaration of human rights. Retrieved 15 June, 2020 from <https://www.un.org/en/universal-declaration-human-rights/>
- United Nations (2006). *Convention on the rights of persons with disabilities. Optional protocol to the Convention*. <https://www.un.org/disabilities/documents/convention/convoptprot-e.pdf>
- Wæge, K., & Haugaløkken, O. K. (2013). Research-based and hands-on practical teacher education: an attempt to combine the two. *Journal of Education for Teaching*, 39(2), 235-249.
- Wapner, J. (2013). Mission and low vision: A visually impaired museologist's perspective on inclusivity. *Disability Studies Quarterly* 33(3). <http://dsq-sis.org/article/view/3756/3290>
- Ward, M. O., Grinstein, G., & Keim, D. (2015). *Interactive Data Visualization: Foundations, Techniques, and Applications* (2nd ed.). New York: A K Peters/CRC Press.
- Weisen, M. (2008). How accessible are museums today? In H. J. Chatterjee (Ed.), *Touch in museums. Policy and practice in object handling* (pp. 243-252). Oxford-New York: BERG.
- White book – Handbook of guidelines for making your museum or visitor attraction deaf-friendly. (b.t.). <https://sites.google.com/site/museumsictdeaf/white-book>.
- Wittich, W., Southall, K., Sikora, L., Watanabe, D., & Gagne, J. (2013). What's in a name: dual sensory impairment or deafblness? *British Journal of Visual Impairment*, 31(3), 198-208.
- Zajadacz, Alina. (2012). Sources of Tourist Information used by Deaf People. Case Study: The Polish Deaf Community. *Current Issues in Tourism*, 17(5), 434-454.
- Νικολαραϊζη, Μ. (2017). Η πρόσβαση και η συμμετοχή των κωφών και βαρήκοων ατόμων σε χώρους πολιτισμού. Η περίπτωση των μουσείων. *Online International Journal MuseumEdu*, 5, 55-66.
<http://museumedulab.ece.uth.gr/main/sites/default/files/A.%203..pdf>